

طراح: محمد سوری دبیر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس اول جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) منظور از ذخیره ی آگاهی یا ذخیره ی دانشی چیست؟ هرآنچه افراد از تجربه های فردی و اجتماعی خود، مطالعات مدرسه ای، دانشگاهی و... می آموزند، ذخیره ی آگاهی یا ذخیره ی دانشی آنها را شکل میدهد.
- (۲) منظور از دانش عمومی چیست؟ به مجموعه ای از آگاهیها و دانش ها که از بدو تولد و با ورود به جهان اجتماعی با دیگرانی که در همان جهان اجتماعی زندگی می کنند سهیم و شریک می شویم «دانش عمومی» می نامند.
- (۳) دانش عمومی چه اهمیتی در زندگی اجتماعی ما دارد؟ اگر این آگاهیها و دانشها نباشند، زندگی اجتماعی ما مختل می شود و جهان اجتماعی فرو می پاشد.
- (۴) نحوه و روش کسب دانش عمومی بیان کنید؟ این دانش را انسانها در طول زندگی خود به دست می آورند؛ یعنی این دانش، حاصل از زندگی است. به بیان دیگر این دانش (یا حاصل تجربه خود افراد است یا حاصل تجربه دیگران)
- (۵) کدام دانش گسترده ترین بخش ذخیره دانشی ما را تشکیل می دهد؟ گسترده ترین بخش ذخیره دانشی ما، دانش عمومی است
- (۶) منظور از دانش علمی چیست؟ به آن بخش از ذخیره دانشی که با تأمل و اندیشه در دانش عمومی به دست می آید و نسبت به دانش عمومی عمیق تر و دقیق تر، است. «دانش علمی» می گویند.
- (۷) با ذکر مثال توضیح دهید دانش علمی چگونه شکل می گیرد؟ دانش علمی با تلاش برای حل مسائل و مشکلات زندگی، شکل می گیرد و پیشرفت می کند؛ یعنی هر وقت در یک جامعه، مسئله خاصی مطرح می شود، زمینه برای پیدایش و رشد دانش علمی درباره آن نیز فراهم می گردد؛ مثلا کاهش یا افزایش بی رویه جمعیت در یک کشور می تواند زمینه فعالیت و رشد علم جمعیت شناسی را فراهم کند
- (۸) چه تفاوتی بین کسانی که دارای شناخت عمومی و شناخت علمی هستند در مواجهه با مسائل و مشکلات جامعه وجود دارد؟ انسان در زندگی اجتماعی با مسائل و مشکلات زیادی مواجه می شود؛ همه کسانی که از دانش عمومی برخوردارند، مسائلی مانند اعتیاد، بیکاری، فقر، نابرابری، قانون گریزی، بحران اخلاقی، بحران آگاهی و... را می شناسند و برای حل برخی از آنها راهکارهایی پیشنهاد می دهند. اما افرادی که درباره این مسائل شناخت علمی دارند، از شناختی دقیق برخوردارند و می توانند برای آنها راه حل های صحیح پیدا کنند
- (۹) اعضای جامعه برای حل تعارض دانش عمومی و دانش علمی چگونه عمل می کنند؟ اعضای جامعه، برای حل این تعارض ها، گاه با دست برداشتن از بخشی از ذخیره دانشی به نفع بخشی دیگر و گاه با طرح ایده های جدید انجام می شود.
- (۱۰) با ذکر مثال بیان کنید جهان های اجتماعی مختلف بر چه اساسی تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند؟ جهان های اجتماعی مختلف براساس هویت فرهنگی خود، تعاریف متفاوتی از دانش علمی دارند؛ مثلا جهان متجدد، براساس هویت دنیوی خود، فقط علم تجربی را دانش علمی می دانست و علوم عقلانی و وحیانی را علم محسوب نمی کرد.
- (۱۱) جای خالی را با عبارت درست کامل کنید. ما درباره ..... کمتر می اندیشیم؛ بیشتر از آن استفاده می کنیم و در تعامل با یکدیگر آن را به کار می بریم..... برای زندگی اجتماعی، مانند هوا برای انسان است. (الف) - دانش عمومی (ب) - دانش علمی
- (۱۲) اگر رویکرد دنیوی جهان متجدد به جوامعی که علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را نیز معتبر می دانند، سرایت کند چه پیامدی به دنبال دارد؟ اگر چنین رویکردی، به جوامع دیگر که علاوه بر علم تجربی، علوم عقلانی و وحیانی را نیز معتبر می دانند، سرایت کند، در ذخیره دانشی آن جوامع، تعارضاتی پدید می آورد. در چنین شرایطی، ارتباط دوسویه دانش عمومی و دانش علمی قطع می شود، دانش علمی از رشد و رونق لازم باز می ماند و دغدغه و توان لازم برای حل مسائل و مشکلات دانش عمومی را از دست میدهد.

طراح: محمد سوری دبیر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس دوم جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) - علوم اجتماعی به چه دانش‌ها و علومی اطلاق می‌شود؟ در واقع علوم اجتماعی به دانشهایی گفته می‌شود که اجتماعات انسانی و چگونگی اثرگذاری آنها بر کنش‌ها و شیوه‌زندگی ما و همچنین اثرپذیری آنها از کنش‌ها و شیوه‌زندگی ما را به روش علمی مطالعه می‌کنند.
- (۲) - مهمترین فواید علوم اجتماعی را بیان کنید؟
- (۱) - علوم اجتماعی نیز با شناخت پدیده‌های اجتماعی، به انسانها امکان می‌دهند که آثار و پیامدهای پدیده‌های اجتماعی را پیش‌بینی کنند.
- (۲) - دانشمندان علوم اجتماعی تلاش میکنند نظم و قواعد جهان اجتماعی را کشف کنند. آنها با کشف این قواعد میتوانند تأثیر اجتماعات بر زندگی ما را توضیح دهند.
- (۳) - علوم اجتماعی زمینه فهم متقابل انسانها و جوامع مختلف از یکدیگر را فراهم می‌سازند و به افزایش همدلی و همراهی انسانها کمک می‌کنند.
- (۴) - علوم اجتماعی، ظرفیت داوری درباره‌ارزشها و هنجارهای اجتماعی و نقد و اصلاح آنها را دارند.
- (۵) - علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را هم دارند.
- (۳) - چرا پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است؟ به سبب آگاهانه و ارادی بودن کنش‌ها و سایر پدیده‌های اجتماعی و تنوع آنها، پیش‌بینی در علوم اجتماعی پیچیده‌تر از علوم طبیعی است.
- (۴) - چرا علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردار است؟ زیرا علوم اجتماعی ظرفیت داوری درباره علوم طبیعی و فناوری حاصل از آن را دارند. علوم اجتماعی، درباره فرصتها و محدودیت‌های فناوری به انسانها آگاهی می‌دهند و به آنها کمک می‌کنند، از طبیعت و علوم طبیعی به شیوه صحیح استفاده کنند. از اینرو، علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی از اهمیت بیشتری برخوردارند.
- (۵) - موضوع مورد مطالعه علوم اجتماعی چیست؟ چند نمونه از شاخه‌های علوم اجتماعی را بیان کنید. علوم اجتماعی، کنش‌های اجتماعی و پیامدهای آن؛ یعنی پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند. کنشهای اجتماعی، ابعاد و انواع مختلفی دارند. برای بررسی و مطالعه این انواع و ابعاد، دانش‌های مختلفی به وجود آمده است. اقتصاد، حقوق، سیاست، تاریخ، باستان‌شناسی، ارتباطات، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، جمعیت‌شناسی، زبان‌شناسی، مدیریت، روانشناسی اجتماعی و جغرافیای انسانی از جمله رشته‌هایی هستند که پدیده‌های اجتماعی را مطالعه می‌کنند.
- (۶) - جامعه‌شناسان علم جامعه‌شناسی را چگونه تعریف می‌کنند؟ برخی جامعه‌شناسان، جامعه‌شناسی را علم شناخت کنش اجتماعی و بعضی آن را علم شناخت ساختار اجتماعی دانسته‌اند.
- (۷) - شاخه‌های مختلف جامعه‌شناسی از نظر سطح مطالعه بیان کرده و تعریف کنید؟ (۱) - جامعه‌شناسی خود که کنش اجتماعی و سایر پدیده‌های اجتماعی خرد را بررسی و مطالعه میکند؛ (۲) - جامعه‌شناسی کلان که ساختار اجتماعی و سایر پدیده‌های اجتماعی کلان را بررسی و مطالعه می‌کند. ((جامعه‌شناسی خرد و کلان نیازمند به هم و مکمل یکدیگرند))
- (۸) - رویکردهای مختلف در جامعه‌شناسی بر چه اساسی شکل گرفته‌اند؟ رویکردهای اصلی در جامعه‌شناسی را بیان کنید.
- در جامعه‌شناسی بر اساس دوری و نزدیکی به علوم طبیعی، رویکردهای مختلفی شکل گرفته است. جامعه‌شناسی پوزیتیویستی، جامعه‌شناسی تفهیمی - تفسیری و جامعه‌شناسی انتقادی سه رویکرد اصلی جامعه‌شناسی‌اند.
- (۹) - چه کسی به عنوان بنیان‌گذار علم جامعه‌شناسی شناخته می‌شود؟ وی ابتدا چه نامی برای این رشته انتخاب کرد؟
- اگوست کنت، به عنوان بنیان‌گذار جامعه‌شناسی شناخته می‌شود وی ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.

طراح: محمد سوری دبیر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۱۰) - چرا اگوست کنت ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای جامعه‌شناسی انتخاب کرد؟ جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به علوم طبیعی به ویژه علم فیزیک نزدیک شود. به همین دلیل اگوست کنت، بنیانگذار جامعه‌شناسی، ابتدا نام فیزیک اجتماعی را برای این رشته برگزید.

(۱۱) - جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به چه علوم فیزیکی نزدیک شود؟ چرا؟ جامعه‌شناسی در آغاز شکل‌گیری خود در قرن نوزدهم میلادی سعی کرد به علوم طبیعی به ویژه علم فیزیک نزدیک شود. زیرا موفقیت‌های بی‌سابقه علوم طبیعی، برخی جامعه‌شناسان این دوره را علاقه‌مند کرده بود که جامعه‌شناسی را هرچه بیشتر به علوم طبیعی نزدیک و شبیه نمایند.

(۱۲) - کدام رویکرد در جامعه‌شناسی، جامعه‌شناسی را در زمره دانش‌های ابزاری می‌دهد؟ جامعه‌شناسی پوزیتیویستی

(۱۳) - در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی پدیده‌های اجتماعی چگونه مورد مطالعه قرار می‌گیرد؟

(۱) - در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی، پدیده‌های اجتماعی مانند پدیده‌های طبیعی دانسته می‌شوند و جامعه‌شناسان مانند طبیعت در نظر گرفته می‌شوند. بنابراین روش مطالعه آنها نیز یکسان دانسته می‌شود.

(۲) - در این رویکرد روش مطالعه جامعه همان روشی که در مطالعه طبیعت به کار گرفته می‌شود، یعنی روش حسی و تجربی است.

(۳) - همانطور که علوم طبیعی با شناخت نظم موجود در طبیعت، امکان پیش‌بینی، پیش‌گیری و کنترل طبیعت را برای انسانها فراهم می‌کند، جامعه‌شناسی نیز با شناخت نظم اجتماعی، به انسانها قدرت پیش‌بینی، پیش‌گیری و کنترل جامعه را می‌دهد.

(۱۴) - کدام اندیشمندان به عنوان پایه‌گذاران جامعه‌شناسی تفهیمی شناخته می‌شوند؟ ویلهلم دیلتای و ماکس وبر

(۱۵) - دیدگاه برخی متفکران اجتماعی نظیر دیلتای و ماکس وبر در باره همانندی پدیده‌های اجتماعی و طبیعی بیان کنید. در قرن نوزدهم میلادی برخی متفکران اجتماعی آلمانی از جمله ویلهلم دیلتای و ماکس وبر، مدعی شدند که هر چند جهان اجتماعی همانند جهان طبیعی، نظم و قواعد خاصی دارد اما انسانها مانند موجودات طبیعی نیستند و پدیده‌های اجتماعی نیز با پدیده‌های طبیعی تفاوت دارند.

(۱۶) - وبر چه روشی برای فهم پدیده‌های اجتماعی پیشنهاد کرد؟ روش وی تحت عنوان کدام رویکرد در جامعه‌شناسی مشهور است؟

وبر معتقد بود کنش اجتماعی معنادار است و پدیده‌های معنادار را نمی‌توان همانند پدیده‌های طبیعی از طریق حواس مطالعه کرد، بلکه باید معنای آنها را فهمید. این رویکرد در جامعه‌شناسی به «جامعه‌شناسی تفهیمی» مشهور شد.

(۱۷) - از دیدگاه وبر روش معتبر تحلیل پدیده‌ها اجتماعی نزد جامعه‌شناسان چیست؟ با اینکه وبر بر «روش تفهیمی» به عنوان روش ویژه علوم اجتماعی تأکید می‌کرد اما همچنان علم را به علم تجربی محدود می‌دانست و معتقد بود، آنچه جامعه‌شناسان می‌گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد.

(۱۸) - چرا وبر معتقد بود جامعه‌شناسی نمی‌تواند در باره آرمان‌ها و ارزش‌ها داوری کند؟ زیرا علم را به علم تجربی محدود می‌دانست و معتقد بود، آنچه جامعه‌شناسان می‌گویند، باید با روش تجربی اثبات شود، وگرنه ارزش علمی ندارد. از این رو از نظر وبر جامعه‌شناس فقط می‌تواند آرمانها و ارزشهای اجتماعی را توصیف کند اما نمی‌تواند درباره این آرمانها و ارزشها داوری علمی کند، چون روش تجربی توان و ظرفیت داوری علمی ندارد.

(۱۹) - جامعه‌شناسی انتقادی در چه قرنی پدید آمد؟ در قرن بیستم، نوع جدیدی از جامعه‌شناسی به نام جامعه‌شناسی انتقادی پدید آمد.

(۲۰) - تفاوت روش تحلیل پدیده‌ها از دیدگاه www.belyvagroup.com و جامعه‌شناسی توضیح دهید.

جامعه‌شناسی انتقادی بیشتر از جامعه‌شناسی تفهیمی از علوم طبیعی فاصله گرفت. جامعه‌شناسان انتقادی علاوه بر روشهای تجربی و تفهیمی، روشهای دیگری را نیز به رسمیت می‌شناسند. همین روشها به آنها امکان می‌دهد که درباره ارزشها و هنجارها داوری کنند و برای عبور از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب، راه‌حلی ارائه کنند.

طراح: محمد سوری دبیر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۲۱) - مهم ترین هدف جامعه شناسان انتقادی چیست؟ مهمترین هدف جامعه شناسان انتقادی، نقد وضعیت موجود جامعه برای رسیدن به یک وضعیت مطلوب تر است.

(۲۲) - چرا جامعه شناسی انتقادی، دو رویکرد پوزیتیویستی و تفهمی را محافظه کار میدانند؟ زیرا آن رویکردها نمی توانند درباره ارزشها و هنجارهای اجتماعی داوری کنند و به شرایط موجود تن می دهند.

مقایسه سه رویکرد جامعه شناسی پوزیتیویستی، تفهمی-تفسیری و انتقادی			
انتقادی	تفهمی-تفسیری	پوزیتیویستی	نوع رویکرد معیار
کنش انسانی و نقش اراده در آن	کنش اجتماعی انسان	جامعه و پدیده های اجتماعی	موضوع
حس و تجربه + استدلالهای غیر حسی و غیر تجربی بر اساس فرهنگ و عرف اجتماعی	حس و تجربه با تفهم (نگاه درونی برای دریافت معانی)	روش صرفاً حسی و تجربی	روش
شناخت پدیده ها ، داوری ارزشی و انتقاد از وضع موجود برای رسیدن به وضعیت مطلوب	شناخت پدیده ها ، پیش بینی و کنترل آنها و حفظ وضع موجود	شناخت پدیده ها ، پیش بینی و کنترل آنها و حفظ وضع موجود	هدف

طراح: محمد سوری و سردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس سوم جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) - جامعه‌شناسان برای شناختن نظم اجتماعی از چه روشی استفاده می‌کنند؟ جامعه‌شناسان برای شناختن نظم، از امور آشنا و مأنوس «آشنایی زدایی» می‌کنند؛ یعنی از دید یک فرد غریبه به موضوعات آشنا و روزمره اطراف خود نگاه می‌کنند و در کنار بی‌نظمی، نظم را می‌شناسند.
- (۲) - نظم به چه معناست؟ نظم یعنی قرار گرفتن هر پدیده در جای خود.
- (۳) - نظم اجتماعی چگونه برقرار می‌شود؟ نظم اجتماعی در نتیجه قواعدی برقرار می‌شود که ما انسانها برای با هم زندگی کردن پذیرفته ایم. جای پدیده‌ها را همین قواعد تعیین می‌کنند.
- (۴) - نظم اجتماعی (قواعد اجتماعی) چه پیامد و فوایدی به دنبال دارد؟ نظم اجتماعی پیش‌بینی رفتار دیگران و همکاری با آنها را امکان‌پذیر می‌نماید؛ باعث می‌شود که شما بدانید، می‌توانید چه توقعات و انتظاراتی از دیگران داشته باشید و اتفاقات غیرمنتظره، شما را از همکاری با دیگران باز ندارند به عبارت دیگر (ارتباط ما با یکدیگر را امکان‌پذیر می‌سازند و سامان می‌دهند، کنشهای ما را برای یکدیگر قابل پیش‌بینی می‌کنند و امکان مشارکت ما در زندگی اجتماعی را فراهم می‌آورند)
- (۵) - قواعد اقتصادی - سیاسی - خانوادگی در یک جامعه چگونه با هم مرتبط و هماهنگ هستند؟ جامعه‌شناسان برای پاسخ به این پرسشها، از «ساختار اجتماعی» سخن می‌گویند.
- (۶) - منظور از ساختار اجتماعی چیست؟ ارتباط میان پدیده‌های اجتماعی ساختار اجتماعی نامیده می‌شود. ساختار اجتماعی چگونگی رابطه و پیوند میان پدیده‌های اجتماعی مختلف است.
- (۷) - با ذکر مثال توضیح دهید منظور از پویایی نظام اجتماعی چیست؟ منظور از پویا بودن نظام اجتماعی این است که بخشهای مختلف آن بر یکدیگر اثر می‌گذارند و از یکدیگر اثر می‌پذیرند. نظام اجتماعی هم می‌تواند در خود تغییراتی به وجود آورد، و هم می‌تواند در محیط خود تغییراتی ایجاد کند. برداشت روزافزون از منابع تجدیدناپذیر، از جمله تغییراتی است که یک نظام اجتماعی در محیط ایجاد می‌کند. رشد جمعیت نیز از جمله تغییراتی است که یک نظام در خود ایجاد می‌کند.
- (۸) - منظور از هم‌تغییری پدیده‌ها چیست؟ گاهی تغییر در یک پدیده اجتماعی با تغییر در پدیده دیگر همراه است. این دو پدیده را «هم‌تغییر» می‌گویند.
- (۹) - چرا عده‌ای از جامعه‌شناسان علاقه مند شدند تا نظم جامعه را همانند نظم میان اعضای بدن یا اجزای یک ماشین بدانند؟ به سبب موفقیت‌های دانشمندان علوم طبیعی، در شناخت قواعد حاکم بر بدن، پیشگیری از بیماریها و درمان آنها.
- (۱۰) - کدام دسته از جامعه‌شناسان نظم جامعه را همانند نظم میان اعضای بدن یا اجزای یک ماشین می‌دانند؟ جامعه‌شناسان پوزیتیویستی که علوم طبیعی را الگوی خود میدانند و روشهای علوم طبیعی را به کار می‌گیرند.
- (۱۱) - کدام دسته از جامعه‌شناسان علوم طبیعی را الگوی خود می‌دانند و روش‌های علوم طبیعی را در مطالعات خود استفاده می‌کنند؟ جامعه‌شناسان پوزیتیویستی
- (۱۲) - جامعه‌شناسان پوزیتیویست برای شناخت و کنترل جامعه و برقراری نظم اجتماعی چه اعتقادی داشتند؟ معتقد بودند، همان‌طور که فرمولهای فیزیک می‌توانند نظم میان اجزای یک خودرو را نشان دهند، جامعه‌شناسان نیز باید بتوانند برای توضیح نظم اجتماعی دست پیدا کنند و همان‌گونه که علوم طبیعی شناخت و کنترل طبیعت را برای ما ممکن ساخته است، جامعه‌شناسی نیز باید شناخت و کنترل جامعه و برقراری نظم اجتماعی را ممکن سازد.
- (۱۳) - در چه صورتی ما قادر به تغییر بنیادین در جامعه نبوده و فقط به تطبیق و سازگاری با آن اکتفا می‌کنیم؟ اگر جامعه را هم‌چون طبیعت تصور کنیم و آن را دستاوردی انسانی ندانیم، یعنی آنرا واقعیتی بیرونی تصور کنیم که با قوانینی به استحکام قوانین طبیعت اداره می‌شود، در آنصورت ما فقط

طراح: محمد سوری دبیر دروس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

می‌توانیم از دانش‌های ابزاری خود استفاده کنیم و جامعه و پدیده‌های اجتماعی را بشناسیم، اما قادر نخواهیم بود، تغییری بنیادین در جامعه به وجود آوریم. نظم اجتماعی بیرون و مستقل از ما خواهد بود و فقط باید خود را با آن تطبیق دهیم و سازگار کنیم.

(۱۴) - در چه صورتی جایگاه انسان به پیچ و مهره‌های نظم اجتماعی تقلیل می‌یابد؟ یکسان دانستن طبیعت و جامعه، انسانها را به پیچ و مهره‌های نظم اجتماعی تقلیل می‌دهد؛ در حالی که جامعه برخلاف طبیعت، محصول و مخلوق کنش‌های انسان هاست و بود و نبود آن وابسته به انسان است

(۱۵) - کدام رویکرد در جامعه‌شناسی به جای اینکه انسان را بر جامعه مسلط کند او را مغلوب جامعه می‌سازد؟ جامعه‌شناسان پوزیتیویست

(۱۶) - دیدگاه جامعه‌شناسان پوزیتیویست در باره انسان و جامعه بیان کنید؟

- در دیدگاه پوزیتیویست‌ها، انسان صرفاً یک موجود طبیعی پیچیده‌تر از سایر موجودات طبیعی دانسته می‌شود. در حالی که انسانها با موجودات طبیعی، تفاوت‌های بنیادی دارند.

- جامعه‌شناسان پوزیتیویست، جامعه را نیز صرفاً یک پدیده طبیعی پیچیده می‌دانستند و تفاوت میان جوامع مختلف را تنها تفاوتی کمی می‌دیدند. از نظر آنها برخی جوامع از برخی دیگر پیچیده‌ترند، در رفع نیازهای خود تواناترند و به همین دلیل پیشرفته‌ترند.

(۱۷) - دیدگاه پوزیتیویست‌ها در باره مسیر پیشرفت جوامع بیان کنید؟ آنها گمان می‌کردند که همه جوامع، مسیر یکسانی به سوی پیشرفت طی می‌کنند و از جوامع ساده به جوامع پیچیده تبدیل می‌شوند. در حالی که واقعیت این است که انسانها می‌توانند جوامع و تاریخ‌های گوناگونی را پدید آورند.

طراح: محمد سوری دسردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس چهارم جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) - **خشت بنای جامعه چیست؟** کنش اجتماعی خشت بنای جامعه است.
- (۲) - **کنش‌های اجتماعی در پیدایش و برقراری ساختار اجتماعی چه نقشی دارد؟** تمامی پدیده‌های اجتماعی خرد و کلان با کنش‌های اجتماعی پدید می‌آیند. ساختارهای اجتماعی، هر چقدر هم جافتاده و با سابقه باشند، با کنش‌های افراد به وجود آمده‌اند و برقرارند.
- (۳) - **ما چگونه می‌توانیم در حفظ وضع موجود یا تغییر آن اثر بگذاریم؟** همه ما از آنجا که عضوی از جامعه هستیم، با کنش‌های اجتماعی خود، در حفظ وضع موجود یا تغییر آن، اثر می‌گذاریم. اگر چه میزان تأثیرگذاری همه اعضای جامعه یکسان نیست و صاحبان برخی مشاغل و مسئولیتها، نسبت به سایرین اثرگذاری بیشتری دارند.
- (۴) - **انسانها چگونه قادر به تغییر نظم اجتماعی هستند؟** زندگی اجتماعی انسان و نظم، همزاد یکدیگرند اما انسانها صرفاً مجریان نظم نیستند بلکه قادرند با توجه به آرمانها و ارزشهای خود، نظم اجتماعی را تغییر دهند و از مشکلات احتمالی ساختارهای اجتماعی بکاهند.
- (۵) - **در چه شرایطی انسانها قادر به تغییرات مهم تری در نظم اجتماعی هستند؟** به هر میزان که آرمانها و ارزشها والاتر و انگیزه افراد برای تحقق بخشیدن به آنها قوی تر باشد، تغییر مهم تری ایجاد خواهد شد.
- (۶) - **چه تفاوتی بین عمل انسان و پدیده‌های طبیعی وجود دارد؟** انسانها، برخلاف پدیده‌های طبیعی، آگاهانه عمل می‌کنند و عمل‌شان معنادار است. آنها در شرایط گوناگون، رفتارهای متفاوتی از خود نشان می‌دهند.
- (۷) - **چرا کنش انسان را نمی‌توان با روش تجربی تحلیل کرد؟** زیرا اگرچه حس و تجربه از ابزارهای مهم شناخت علمی هستند اما روش تجربی توان فهم معانی کنش انسانها را ندارد.
- (۸) - **تمرکز رویکرد پوزیتیویستی بر چه چیزی است و اغلب چه چیزی را نادیده می‌گیرد؟** رویکرد پوزیتیویستی بر آنچه مشاهده می‌شود تمرکز می‌کند و اغلب معنای کنش و آنچه درون انسان می‌گذرد را نادیده می‌گیرد.
- (۹) - **پیامدهای نادیده گرفتن کنش در زندگی اجتماعی انسان بیان کنید؟** (۱- خلاقیت زدایی (۲- ارزش زدایی (۳- معنازدایی
- (۱۰) - **تأکید افراطی پوزیتیویست‌ها بر نظم اجتماعی چه پیامدی در زندگی افراد دارد؟** تأکید افراطی بر نظم اجتماعی به تدریج سبب می‌شود افراد بدون آنکه بدانند این نظم برای تحقق چه آرمانها و ارزشهایی است، صرفاً آن را رعایت کنند. به علاوه، این تأکید موجب سرکوب روحیه خلاق انسانها در بسیاری عرصه‌ها مانند هنر، ارتباط و اندیشه می‌شود.
- (۱۱) - **ماکس وبر از سلطه افراطی نظم اجتماعی بر زندگی افراد چه تعبیری می‌کند؟** ماکس وبر از آن به **قفس آهنین** تعبیر می‌کند.
- (۱۲) - **چرا در جامعه‌شناسی پوزیتیویستی ارزش بودن مهربانی و فداکاری و ضد ارزش بودن کینه توزی و خودخواهی قابل فهم نیست؟** زیرا با استفاده از روشهای تجربی نمی‌توان گفت که مهربانی یک فضیلت اخلاقی و کینه توزی یک رذیلت اخلاقی است.
- (۱۳) - **با ذکر نمونه‌ای توضیح دهید رویکرد پوزیتیویستی (کسانی که فقط روش‌های تجربی را معتبر می‌دانند) چگونه به اخلاق گریزی منجر می‌شود؟** به سبب اینکه بسیاری از کنش‌های عاطفی، هنری، اخلاقی و مذهبی با رویکرد پوزیتیویستی قابل توضیح نیستند، کسانی که فقط روشهای تجربی را معتبر می‌دانند، با انکار ارزشهای عاطفی، اخلاقی، مذهبی و... دچار اخلاق گریزی می‌شوند. بزرگترین کشتار جهان در جنگهای جهانی اول و دوم، میان توسعه یافته‌ترین کشورها رخ داد و با فاجعه هیروشیما و ناکازاکی پایان یافت.

طراح: محمد سوری دبیر دروس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۱۴- نادیده گرفتن معنای کنش چه تأثیری در مطالعات پوزیتیویستی دارد؟ نادیده گرفتن معنای کنش، سبب شده است که، بیشتر مطالعات پوزیتیویستی به توصیف خصوصیات و رفتارهای قابل مشاهده ما محدود شوند.

۱۵- عامل اصلی حضور افراطی جوانان و نوجوانان در فضای مجازی چیست؟ اگر تفسیرهای جوانان و نوجوانان را در نظر بگیریم، متوجه خواهیم شد که عامل اصلی گرایش این کاربران به اینترنت و بازیهای رایانه‌ای، معنای استفاده از این ابزار است. بیشتر جوانان و نوجوانان استفاده هرچه بیشتر از اینها را به روز بودن، سرگرمی، هیجان، آزادی و توانایی معنا می‌کنند. این قبیل معانی و انگیزه‌ها، عوامل اصلی حضور افراطی جوانان و نوجوانان در فضاهای مجازی است.

۱۶- آیا می‌توان برای فهم انگیزه جوانان و نوجوانان از حضور افراطی در فضای مجازی از روش‌های تجربی استفاده کرد؟ خیر، برای فهم انگیزه جوانان و نوجوانان نمی‌توان از روشهای تجربی استفاده کرد، بلکه باید همدلانه با جوانان همراه شد تا مسائل زندگی و آرزوهای آنها را فهمید و آنان را یاری داد. البته همراهی همدلانه به معنای تأیید کنشگران نیست، بلکه به معنای نگاه کردن به مسائل آنها از منظر خودشان و تلاش برای فهم آنهاست. ما در جهان اجتماعی با افراد آگاه سروکار داریم و لازم است با توجه به تفسیر آنها از خودشان، به فهم همدلانه رفتار آنها دست پیدا کنیم.

۱۷- تأکید بیش از اندازه بر نظم اجتماعی چه پیامدهایی در زندگی اجتماعی انسانها دارد؟ تأکید بیش از اندازه بر نظم اجتماعی به حذف اراده و خلاقیت، ارزش و اخلاق، آگاهی و معنا از زندگی اجتماعی می‌انجامد و شور زندگی را از انسانها می‌گیرد.

۱۸- نظریه پردازان کنش اجتماعی چه چیزی را مهمترین ویژگی کنش اجتماعی می‌دانند؟ نظریه پردازان کنش اجتماعی، آگاهی و معناداری را مهمترین ویژگی کنش اجتماعی می‌دانند و زندگی اجتماعی انسان را با تأکید بر آگاهی و معنا، مطالعه می‌کنند.

۱۹- برای جلوگیری از بروز پیامدهای ناشی از تأکید بیش از اندازه بر نظم اجتماعی چه چیزی مورد توجه برخی جامعه‌شناسان قرار گرفت؟ برای جلوگیری از بروز چنین پیامدهایی، کنش اجتماعی مورد توجه برخی جامعه‌شناسان قرار گرفت.

۲۰- چه چیزی عبور از جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و روی آوردن به جامعه‌شناسی تفهیمی - تفسیری هموار ساخت؟ نظریه پردازان کنش اجتماعی، آگاهی و معناداری را مهمترین ویژگی کنش اجتماعی می‌دانند و زندگی اجتماعی انسان را با تأکید بر آگاهی و معنا، مطالعه می‌کنند. این جامعه‌شناسان، ویژگی‌های دیگر کنش، یعنی اراده و ارزش را مهم می‌دانند ولی آنها را برخاسته از آگاهی و تابع آن می‌بینند. همین نگاه مسیر را برای عبور از جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و روی آوردن به جامعه‌شناسی تفهیمی - تفسیری هموار ساخت.

طراح: محمد سوری و سرورس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس پنجم جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) - یکی از پرسش‌های مهم و کلیدی برای اندیشمندان علوم اجتماعی چه بوده است؟ این پرسش که چگونه می‌توان معنای زندگی و معنای کنش انسانهای دیگر را فهمید.
- (۲) - در چه صورتی بررسی و مطالعه پدیده‌های انسانی و اجتماعی بدون توجه به عمق آنها، به نتیجه‌گیریهای غلط و اشتباه منجر می‌شود؟
بررسی و مطالعه پدیده‌های انسانی و اجتماعی، بدون توجه به عمق آنها، به نتیجه‌گیریهای غلط و اشتباه منجر می‌شود.
- (۳) - شباهت و تفاوت پدیده‌هایی نظیر «شهادت طلبی»، «فدا کردن جان برای وطن» و «خودکشی»، چیست؟
شباهت «شهادت طلبی»، «فدا کردن جان برای وطن» و «خودکشی»، «دست بستن از جان و زندگی در دنیا و استقبال از مرگ» است.
تفاوت آنها در معنای متفاوت شان است معنای شهادت طلبی: «شوق به حیات جاودانه، عشق به دیدار محبوب، دفاع از دین، مبارزه با ظلم، اقامه حق، مبارزه با باطل و ... است» معنای فدا کردن جان برای وطن: «دفاع از غرور ملی، میهن دوستی، غلبه بر دشمن، کشورگشایی، هیجان و... است» معنای خودکشی: «رنج‌گریزی، احساس پوچی، فشارهای اقتصادی، بحرانهای اجتماعی، بحران معنویت و... است»
- (۴) - برخی جامعه‌شناسان در توجیه مسأله خودکشی به چه عواملی اشاره کرده‌اند؟ برخی دیگر از جامعه‌شناسان چه انتقادی بر توجیه آنها در عِلل مسأله خودکشی داشته‌اند؟ برخی از جامعه‌شناسان در تحلیل خودکشی به عوامل اقتصادی مانند فقر، کاهش رفاه عمومی و... توجه کرده‌اند، این تحلیل با انتقاد برخی دیگر از جامعه‌شناسان با این استدلال که نرخ خودکشی در بعضی از کشورها با سطح رفاه عمومی بالا، بیشتر از برخی جوامع با سطح رفاه و شرایط اقتصادی پایین‌تر است مواجه شد.
- (۵) - وجود نظریات متفاوت، درباره پدیده‌های اجتماعی نشانه چیست؟ وجود نظریات متفاوت، نشانه پیچیدگی و عمق پدیده‌های اجتماعی و البته دشواری فهم آنهاست.
- (۶) - برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخهای ساده، سراسر و کاملاً قابل پیش‌بینی درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی، چگونه عمل می‌کنند؟ برخی رویکردها برای دستیابی به پاسخ‌های ساده، سراسر و کاملاً قابل پیش‌بینی درباره چرایی وقوع پدیده‌های اجتماعی، پیچیدگی و عمق این پدیده‌ها را نادیده می‌گیرند.
- (۷) - باور رویکرد تفهمی - تفسیری در تقابل با رویکرد پوزیتیویستی، در فهم زندگی اجتماعی بیان کنید. رویکرد تفهمی - تفسیری در تقابل با رویکرد پوزیتیویستی، بر این باور است که کنشگران بر اساس معنایی که در ذهن دارند، دست به عمل می‌زنند. بنابراین برای فهم زندگی اجتماعی باید از ظاهر پدیده‌های اجتماعی عبور کرد و به معنای نهفته در کنشها راه یافت.
- (۸) - برای پی بردن به هدف کنش چگونه باید عمل کنیم؟ (فهم هر کنش مستلزم چیست؟) برای پی بردن به هدف کنش، باید به ذهن کنشگر راه یابیم و برای فهمیدن دلالت‌های کنش، باید به زمینه فرهنگی ای که کنشگر در آن عمل می‌کند، مراجعه کنیم. به عبارت دیگر، فهم هر کنشی مستلزم دسترسی به معنای ذهنی «فردی» و معنای فرهنگی «اجتماعی» نهفته در آن است.
- (۹) - خلاق و فعال بودن کنشگران فردی و جمعی در تولید معانی چه پیامدی به دنبال دارد؟
- (۱) - موجب پیدایش معانی گوناگون و در نتیجه آن، پدید آمدن خرده‌فرهنگها و گروههای مختلف، درون هر جهان اجتماعی می‌شود.
- (۲) - علاوه بر این خلاق و فعال بودن انسانها در تولید معانی، موجب پیدایش فرهنگها و جهان‌های اجتماعی مختلف می‌شود. جهان‌های اجتماعی مختلف، معانی ذهنی و فرهنگی متفاوتی پدید می‌آورند؛ مثلاً ممکن است لباس و ظاهر زیبا در فرهنگی، بر جایگاه و پایگاه اجتماعی والا دلالت نکند یا در فرهنگ دیگری، علم آموزی بر ارزشمندی علم دلالت نکند بلکه با هدف غلبه بر دیگران یا به دست آوردن شغل پردرآمد، انجام شود.

طراح: محمد سوری دبیر دروس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۱۰) - چه چیزی موجب پیچیدگی کنش های انسانی و دشواری فهمیدن معانی آنها می شود؟ تنوع و تکثر معانی

(۱۱) - برای فهم کنش ها ، باید از چه روشهایی استفاده کرد؟

برای فهم کنش انسانها باید از روشهای کیفی نظیر روش قوم نگاری و روش مطالعه موردی استفاده کرد که در مقابل «روشهای کمی» قرار می گیرند که در جامعه شناسی پوزیتیویستی به کار میروند.

(۱۲) - منظور از روش قوم نگاری مورد استفاده پژوهشگران چیست؟ در این روش، پژوهشگر برای مدتی با قومی که قصد تحقیق درباره آنها را دارد، زندگی می کند؛ خود را در شرایط فرهنگی آن قوم قرار می دهد و کنش هایشان را تجربه می کند تا آنها را بهتر بشناسد.

(۱۳) - با ذکر مثال توضیح دهید در چه شرایطی یک محقق از روش مطالعه موردی استفاده می کند؟ اگر محقق بخواهد تمامی ابعاد یک پدیده اجتماعی خاص مثلاً یک فرد، یک نهاد اجتماعی یا یک فرهنگ را مطالعه کند و عمق پنهان و منحصر به فرد بودن آن را نشان دهد، از این روش استفاده می کند. برای مثال یکی از جامعه شناسان برای تحقیق درباره بیمارستان روانی به عنوان یک نهاد اجتماعی و اثر آن بر بیماران، ماه ها به عنوان کارمند در یک بیمارستان روانی مشغول به کار شد و از طریق مشاهده مشارکتی به تحقیق پرداخت.

طراح: محمد سوری دیردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس ششم جامعه‌شناسی (۳)

- (۱) – جایگاه ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش در دستیابی به سعادت و کمال حقیقی بیان کنید؟ انسان همواره سه گانه قدرت، ثروت و دانش را ارزشهای واسطه‌ای و پیش نیازهای دستیابی به سعادت و کمال حقیقی می‌دانست، از این رو همه آنها را خوب و خیر می‌دید.
- (۲) – انسان در مقایسه ارزش‌های سه گانه قدرت، ثروت و دانش در دستیابی به سعادت چگونه ارزیابی می‌کند؟ معمولاً دانش را کاملاً مثبت (خیر و خوب)، ثروت را خاکستری (نه خوب و نه بد) و قدرت را بیشتر منفی (بد) ارزیابی می‌کرد.
- (۳) – دیدگاه عده‌ای در دوره‌ی اخیر در غرب در باره ارزیابی‌های اخلاقی ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش را بیان کنید؟ در دوره اخیر، در گوشه‌ای از دنیا، برخی مدعی شدند، ارزیابی‌های اخلاقی و نگاه وسیله‌ای به قدرت و ثروت، دست و پا گیر بوده و مانع توسعه آنها شده است. پس از آن، قدرت و ثروت دیگر مورد داوری اخلاقی قرار نگرفتند تا با توسعه و گسترش آنها، زمینه آسایش و آرامش بشر فراهم شود. دانش نیز به علوم تجربی (ابزاری) محدود شد و برای نیل به همان هدف به خدمت گرفته شد.
- (۴) – در کنار نتایج خیره‌کننده توسعه‌ی ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش چه پیامدهایی ناخوشایندی به دنبال داشته‌اند؟ در کنار نتایج خیره‌کننده و شگرف توسعه قدرت و ثروت، پیامدهای دیگری همانند فقر، نابرابری، سرکوب، جنگ و تخریب طبیعت و... نیز ظاهر شدند.
- (۵) – پیامدهای ناخوشایند ارزشهای سه گانه قدرت، ثروت و دانش چه واکنش‌هایی برانگیخت؟
نخستین واکنش به ثروت نشان داده شد. ثروت دیگر نه یک امر خنثی (نه خوب و نه بد) بلکه ریشه بسیاری از ظلمها و شرارتها قلمداد شد و مالکیت، دزدی خوانده شد.
واکنش شدید بعدی به دانش نشان داده شد و خوشبینی به دانش نیز مورد تردید جدی قرار گرفت. تا پیش از این، منازعات بر سر قدرت و ثروت را به قضاوت دانش می‌سپردند ولی حالا دیگر، خود دانش نیز مورد نزاع و کشمکش بود؛ یعنی دانش دیگر راهنمای ما به سوی سعادت نبود بلکه، به همراه قدرت و ثروت، رو به تاریکی و ظلمت می‌نهاد.
- (۶) – منظور از قدرت چیست؟ موجودی که بتواند کاری را با آگاهی و اراده خود انجام دهد، دارای قدرت است.
- (۷) – چرا انسان کنشگری قدرتمند است؟ انسان به دلیل اینکه کارهای خود را با آگاهی و اراده انجام می‌دهد، کنشگری قدرتمند است
- (۸) – آیا انسان قادر به تأمین همه‌ی نیازهای خود است؟ قدرت فردی انسان محدود است. او نمیتواند همه‌ی نیازهای خود را به تنهایی برآورده سازد و برای تأمین برخی از نیازهای خود، به کمک دیگران احتیاج دارد.
- (۹) – منظور از قدرت اجتماعی چیست؟ چه کسانی از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند؟ قدرت اجتماعی هنگامی پیدا می‌شود که انسان برای رسیدن به اهداف خود بتواند بر اراده دیگران تأثیر بگذارد و کار ارادی دیگران را به خدمت بگیرد. کسانی که توان تأثیرگذاری بیشتری بر اراده دیگران دارند، از قدرت اجتماعی بیشتری برخوردارند.
- (۱۰) – آیا صرفاً افراد دارای قدرت اجتماعی اند؟ علاوه بر افراد، نهادها، سازمانها و جوامع نیز دارای قدرت اجتماعی هستند
- (۱۱) – شرط مهم تحقق قدرت اجتماعی چیست؟ پذیرش و توافق دیگران شرط مهم تحقق قدرت اجتماعی است؛ یعنی دیگران باید بپذیرند که مطابق آنچه از آنها خواسته می‌شود، عمل کنند.

طراح: محمد سوری دبیر دروس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۱۲) - تنها راه تأثیر گذاردن بر اراده‌ی دیگران و به خدمت گرفتن فعالیت ارادی ایشان چیست؟ جلب تبعیت آنهاست.

(۱۳) - جلب تبعیت دیگران به چند صورت ممکن است؟ هر کدام را توضیح دهید؟ جلب تبعیت دیگران به دو صورت ممکن است:

الف) - تبعیت با کراهت؛ تبعیتی است که ناشی از تهدید و ترس باشد

ب) - تبعیت با رضایت؛ تبعیتی است که با رضایت و میل درونی همراه است.

(۱۴) - در چه صورتی قدرت دارای مقبولیت است؟ قدرتی که بدون استفاده از تهدید و با رضایت طرف مقابل به دست می‌آید، دارای مقبولیت است

(۱۵) - اقتدار چیست؟ قدرتی که با مقبولیت همراه باشد و به صورت رسمی پذیرفته شده باشد، «اقتدار» نامیده می‌شود.

(۱۶) - منظور از مشروعیت قدرت چیست؟ مشروعیت قدرت به این معناست که قدرت مطابق یک نظام عقیدتی و ارزشی اعمال شود.

(۱۷) - چه تفاوتی بین مدار مقبولیت و مدار مشروعیت وجود دارد؟

مدار مقبولیت، خواست و اراده کسانی است که قدرت بر آنها اعمال می‌شود، اما مدار مشروعیت، حق و باطل بودن است.

(۱۸) - انواع قدرت مشروع را بیان کرده و توضیح دهید؟

مشروعیت حقیقی: اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد، مشروعیت حقیقی دارد،

مشروعیت دروغین: اگر قدرت موافق با ایدئولوژیهای ساختگی بشری باشد، مشروعیت دروغین دارد.

(۱۹) - اشکال مختلف همراهی و عدم همراهی مقبولیت و مشروعیت حقیقی را بیان کنید.

الف) - اگر قدرت مطابق قانون و حکم الهی باشد و تبعیت از آن نیز با رضایت و میل همراه باشد، قدرت هم مشروعیت حقیقی دارد و هم مقبولیت اجتماعی.

ب) - هنگامی که قدرت برخلاف حکم و قانون الهی باشد اما تبعیت از آن، از روی رضایت باشد، قدرتی مقبول ولی غیرمشروع وجود دارد.

(۲۰) - منظور از قدرت سخت چیست؟ قدرت سخت، قدرتی است که از طریق ابزارهای خشن، با زور و به طور آشکار، توسط نهادهای نظامی اعمال می‌شود.

(۲۱) - منظور از قدرت نرم چیست؟ قدرت نرم به شکل پنهان و از طریق نفوذ فرهنگی، با کمک ابزارهایی مانند رسانه‌ها و نهادهای آموزشی اعمال می‌شود

(۲۲) - روشها و ابزارهای اعمال قدرت نرم و قدرت سخت مقایسه کنید؟

ابزار	روش	نوع قدرت
نهادهای نظامی	از طریق زور و به طور آشکار	سخت
رسانه‌ها و نهادهای آموزشی	از طریق نفوذ فرهنگی شکل پنهان	نرم

(۲۳) - پیامد قدرت سخت یک کشور در گذشته و قدرت نرم در عصر حاضر بیان کنید؟ در گذشته قدرت سخت یک کشور موجب سلطه‌ی سیاسی

و اقتصادی بر سایر کشورها می‌شد، اما امروزه قدرت نرم سبب سلطه‌ی فرهنگی می‌شود

(۲۴) - چه تفاوتی بین نبرد دولت‌ها در گذشته و امروزه وجود دارد؟ در گذشته نبرد بین دولت‌ها در قلمرو سرزمینی و با ابزار نظامی صورت می‌گرفت

و رسانه‌ها خبر آن را منتشر می‌کردند، اما امروزه نبردها در حوزه نفوذ فرهنگی و با ابزار رسانه‌ها صورت می‌گیرد و درگیری نظامی، اگر اتفاق بیفتد در ادامه‌ی

جنگ فرهنگی رخ می‌دهد

(۲۵) - عنوان انقلاب‌های رنگین به چه انقلاب‌هایی اطلاق می‌شود؟ انقلابهایی که با استفاده از قدرت نرم رسانه‌ها درصدد براندازی حکومت‌های

مخالف غرب برآمدند، انقلاب‌های رنگین نام گرفتند.

طراح: محمد سوری دبیر دروس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۲۶) - منظور از سیاست چیست؟ هرگاه قدرت برای رسیدن به هدفی معین سازمان یابد، «سیاست» پدید می‌آید؛ یعنی سیاست، اعمال قدرت سازمان یافته برای دستیابی به هدف است

(۲۷) - منظور از نظام سیاسی چیست؟ مجموعه‌ی سازوکارهایی که برای اعمال سیاست‌های جهان اجتماعی وجود دارد. «نظام سیاسی» شکل می‌دهد

(۲۸) - آیا در یک جهان اجتماعی، نظام سیاسی می‌تواند مستقل از نظام‌های دیگر باشد؟

در یک جهان اجتماعی، نظام سیاسی نمی‌تواند مستقل از نظام‌های دیگر مانند نظام فرهنگی، اقتصادی و... باشد؛ بلکه در تعامل با آنها قرار می‌گیرد. نظام سیاسی، بر نظام‌های دیگر، اثر می‌گذارد و از آنها نیز تأثیر می‌پذیرد

(۲۹) - با چه ملاک‌هایی می‌توان نظام‌های سیاسی را دسته‌بندی کرد؟

(الف) - براساس تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده (ب) - براساس روش تصمیم‌گیری

(۳۰) - بر اساس تعداد افراد تأثیرگذار و تصمیم‌گیرنده نظام‌های سیاسی به چند دسته تقسیم می‌شود؟

(الف) - نظام‌هایی که در آن یک فرد حاکم است و تصمیم می‌گیرد (مونارشی - استبدادی)

(ب) - نظام‌هایی که در آن اقلیتی تصمیم‌گیرنده هستند. (آریستوکراسی - الیگارشی)

(پ) - نظام‌هایی که در آن اکثریت مردم در سرنوشت سیاسی خود تأثیرگذارند (جمهوری - دموکراسی)

(۳۱) - بر اساس روش تصمیم‌گیری نظام‌های سیاسی به چند دسته تقسیم می‌شود؟

(الف) - نظام‌هایی که در آن، حاکم یا حاکمان براساس اهداف و اغراض و امیال خود تصمیم می‌گیرند؛ یعنی هر نوع تصمیمی را برای خود جایز می‌دانند.

(ب) - نظام‌هایی که در آن، حاکم یا حاکمان براساس حقیقت و فضیلت و با توجه به موازین عقلی تصمیم می‌گیرند.

(۳۲) - ارسطو بر اساس تعداد افراد و روش تصمیم‌گیری از چند نوع حکومت نام می‌برد؟ ارسطو از این دو ملاک برای دسته‌بندی نظام‌های سیاسی

استفاده کرده و از شش نوع حکومت نام برده است. در سه نوع از این نظام‌های سیاسی یک فرد، اقلیت یا اکثریت بر مدار خواسته‌ها و تمایلات شان بر جامعه

حکومت می‌کنند و در سه نوع دیگر، حکومت یک فرد، اقلیت یا اکثریت براساس حقیقت و فضیلت استوار است

دسته‌بندی نظام‌های سیاسی از نظر ارسطو

		روش حکومت
بر اساس خواست و میل حاکم	بر اساس فضیلت	تعداد حاکمان
استبدادی	مونارشی	فرد
الیگارشی	آریستوکراسی	اقلیت
دموکراسی	جمهوری	اکثریت

(۳۳) - فارابی چه نوع ملاک‌های برای دسته‌بندی نظام‌های سیاسی مطرح می‌کند؟ هر کدام را توضیح دهید.

(الف) - ملاک دین‌مداری: نظام سیاسی دینی و دین‌مدار براساس احکام و قوانین الهی سازمان می‌یابد.

(ب) - ملاک دنیامداری: نظام سیاسی دنیامدار فقط ارزش‌ها و آرمان‌های دنیوی را در این جهان می‌داند و توجه قرار می‌دهد

www.Heyvagroup.com

(۳۴) - منظور از واژه لیبرالیسم چیست؟ لیبرالیسم به معنای مباح دانستن همه‌ی امور برای انسان است

(۳۵) - منظور از واژه دموکراسی چیست؟ و دموکراسی به معنای حاکمیت اکثریت مردم براساس خواست و میل خودشان است.

طراح: محمد سوری دبیر دسجامه شاسی دبیر تانهای شهرستان روشخان

(۳۶) - لیبرال دموکراسی به چه نوع نظام سیاسی اطلاق می شود؟ لیبرال دموکراسی نوعی نظام سیاسی است که ادعا می کند با خواست و اراده اکثریت مردم شکل می گیرد و هیچ حقیقت و فضیلتی را که مستقل از خواست مردم باشد، به رسمیت نمی شناسد، همچنین حکومتی دنیوی و سکولار است.

(۳۷) - نظام لیبرال دموکراسی با چه نوع جامعه ای سازگار است؟ این نظام سیاسی با فرهنگ جهان غرب که رویکردی دنیوی به جهان هستی دارد، سازگار است .

(۳۸) - مهمترین ارزشهای اجتماعی لیبرال دموکراسی را بیان کنید؟ آزادی را مهمترین ارزش اجتماعی می داند. توسعه، ثبات، رفاه، سلطه بر طبیعت و بر جهان از دیگر ارزشهای مهم در این نظام سیاسی هستند.

(۳۹) - در کدام نوع نظام سیاسی فقط می توان از مقبولیت نظام حرف زد؟ لیبرال دموکراسی

(۴۰) - منظور از عنوان جمهوری و اسلامی در نظام سیاسی جمهوری اسلامی چیست؟ عنوان جمهوری در این ترکیب به این معناست که مردم جامعه، خودشان سرنوشت سیاسی خود را تعیین می کنند و کلمه ی اسلامی نشان دهنده این است که فعالیت مردم و نظام سیاسی بر اساس عقاید و ارزشهای اسلامی سازمان پیدا می کند.

(۴۱) - نظام جمهوری اسلامی به چه نوع نظام سیاسی اطلاق می شود؟ در این نظام سیاسی، قوانین و مقررات با خواست مردم و براساس احکام الهی و اسلامی تعیین می گردند. به علاوه ارزشهای سیاسی و همچنین قوانین و مقررات اجتماعی با عقل و وحی شناخته و معین می شوند، مردم نیز مسئولیت شناخت و اجرای آنها را برعهده دارند

(۴۲) - کنش سیاسی و استفاده از قدرت با چه مقاصدی انجام می شود؟ کنش سیاسی و استفاده از قدرت، یا به قصد تغییر وضع موجود انجام می شود یا با هدف حفظ آن. اگر تمایل به حفظ وضع موجود باشد، هدف پیشگیری از تغییر است. هرگاه تمایل به تغییر وجود داشته باشد، هدف ایجاد وضعیت بهتر است.

(۴۳) - مهمترین هدف ما در زندگی چیست ؟ مهمترین هدف ما در زندگی دستیابی به فضیلت های انسانی و سعادت همگان است.

(۴۴) - فعالیتهای سیاسی باید در جهت دسترسی به چه هدفی باشد؟ فعالیتهای سیاسی باید در جهت دسترسی به جامعه ی خوب برای دستیابی به فضیلت های انسانی و سعادت باشند

(۴۵) - چرا ضروری است تا امور سیاسی (نظام های سیاسی) ارزیابی کنیم؟ امور سیاسی، مورد تأیید یا رد، انتخاب یا طرد، ستایش یا نکوهش انسانها قرار می گیرند؛ یعنی امور سیاسی خنثی نیستند. به علاوه این امور از انسانها اطاعت، وفاداری و تصمیم می خواهند بنابراین لازم است که آنها را براساس ملاکهای ارزیابی کنیم

(۴۶) - با ذکر مثال توضیح دهید چه تفاوتی بین نظم حاکم بر طبیعت و نظم اجتماعی (حاکم بر جوامع و فرهنگ ها) وجود دارد؟

طبیعت یک نظم جهانشمول دارد؛ یعنی قوانین طبیعت در همه ی مکانها و زمانها یکسانند، از اینرو نتایج مطالعه بر روی طبیعت در هر مکان و زمانی می تواند

به تمامی مکانها و زمانها تعمیم داده شود .

ولی جوامع و فرهنگها همانند طبیعت نیستند و ما نمی توانیم نتایجی را که از مطالعه و بررسی یک جامعه به دست آورده ایم به همه ی جوامع دیگر تعمیم

بدهیم مثلا نمی توانیم نتایجی را که از مطالعه ی جوامع غربی به دست می آوریم به جوامع دیگر که با جهان غرب تفاوت دارند، تعمیم دهیم

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۴۷) - راه حل پیشگیری مشکل عدم تعمیم پذیری نتایج مطالعه جوامع غربی به جوامع غیر غربی چیست؟ در این راه حل ممکن است دچار

چه خطایی شویم؟ راه حل: باید سایر جوامع و فرهنگها را نیز مطالعه و بررسی کنیم. **خطا:** ممکن است دچار این خطا شویم که در مطالعه ی سایر جوامع و فرهنگها، به معانی فرهنگی آنها توجه نکنیم و آنها را از منظر غرب مطالعه کنیم و معنای پدیده های اجتماعی در آن فرهنگها را به درستی دریافت نکنیم.

(۴۸) - در مطالعه جوامع مختلف برای جلوگیری از خطای عدم توجه به معانی فرهنگی یک جامعه باید از چه روشی استفاده کرد؟ برای جلوگیری از این

خطا باید بکوشیم جوامع و فرهنگهای دیگر را از منظر خودشان مطالعه کنیم؛ یعنی با استفاده از رویکرد تفهیمی - تفسیری به بررسی آنها بپردازیم.

(۴۹) - استفاده از رویکرد تفهیمی - تفسیری در مطالعه جوامع مختلف علوم اجتماعی را با چه مشکلی مواجه می سازد؟ تعدد و تنوع فرهنگها و جوامع

معاصر و قدیمی، علوم اجتماعی را درگیر مطالعات پایان ناپذیر و تمام نشدنی می سازد. علاوه براین فرهنگهای مختلف معمولاً به مرزهای خودشان محدود نمی مانند و ما را ناگزیر از مقایسه ی ارزشها برای تشخیص ارزشهای صحیح از ارزشهای غلط می سازند. ولی وقتی علوم اجتماعی برای مطالعه ی هر فرهنگ مجبور باشد که آن فرهنگ را فقط از منظر مردمی که آن را پذیرفته اند، ببیند و بررسی کند، امکان مقایسه و داوری فرهنگها و ارزشها از دست می رود

(۵۰) - چرا جامعه شناسی پوزیتیویستی ارزش های انسانی را قابل مطالعه علمی نمی داند؟ بیان کنید چگونه به مطالعه قدرت می پردازد؟

جامعه شناسی پوزیتیویستی با منحصر کردن علم به علوم تجربی، ارزشهای انسانی را قابل مطالعه ی علمی نم ی داند؛ از اینرو با ارزش زدایی و معنازدایی از قدرت، آن را به عنوان یک پدیده خنثی و فاقد معنا، مطالعه می کند.

(۵۱) - جامعه شناسی تفهیمی چگونه به مطالعه امور سیاسی می پردازد؟ جامعه شناسی تفهیمی نیز اگرچه امور سیاسی را پدیده هایی معنا دار و ارزشی

میداند، اما تا جایی که همانند جامعه شناسی پوزیتیویستی، فقط روش تجربی را علمی و معتبر بشناسد، جامعه شناس را قادر به داوری درباره ارزشها نمی داند. جامعه شناسان تفهیمی - تفسیری هم صرفاً به توصیف ارزشها و نظامهای سیاسی بسنده می کنند و ملاک و معیاری برای ارزیابی علمی آنها ارائه نمی دهند؛

(۵۲) - ماکس وبر در مطالعه جوامع غربی این جوامع را دچار چه نوع بحرانی می داند؟ آیا ایشان راه حلی برای این بحران ارائه می

دهد؟ ماکس وبر در مطالعه ی جوامع غربی، این جوامع را دچار « بحران اراده» و «بحران معنا» می بیند ولی معتقد است هیچ راه حل علمی برای این مشکلات و برون رفت از آنها وجود ندارد

(۵۳) - جامعه شناسان انتقادی رویکرد های تفهیمی - تفسیری و پوزیتیویستی را چگونه ارزیابی می کند؟ جامعه شناسان انتقادی معتقدند که

رویکردهای پوزیتیویستی و تفهیمی - تفسیری هر دو محافظه کارند و نه تنها هیچ راهکاری برای بهتر ساختن وضعیت موجود ندارند بلکه انسانها را در برابر وضعیت موجود منفعل و مجبور می سازند.

(۵۴) - دیدگاه جامعه شناسان انتقادی در باره داوری علمی ارزش های اجتماعی بیان کنید؟ جامعه شناسان انتقادی یافتن

راهی برای داوری علمی درباره ارزشهای اجتماعی به ویژه در عرصه ی قدرت را ضروری می دانند و دست شستن از این آرمان بزرگ را بن بست زندگی انسان معرفی می کنند.

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس هفتم جامعه‌شناسی (۳)

(۱) - پاسخهای احتمالی مدیران یک شرکت تولیدی درباره‌ی چگونگی پرداخت دستمزد به کارکنانشان را بیان کنید.

✓ - برزی پیشنهاد می‌کند، باید به هر کسی به اندازه‌ای که شایستگی دارد، دستمزد پرداخت شود.

✓ - برزی دیگر پیشنهاد می‌کند، باید از هر کس به اندازه‌ی توانش کار بخواهیم اما به اندازه‌ی نیازش به او دستمزد بدهیم.

(۲) - وقتی مدیران یک شرکت تولیدی پیشنهاد می‌کنند، به هر کسی به اندازه‌ای که شایستگی دارد، باید دستمزد پرداخت شود. اولاً چه نوع تفاوت‌هایی را برجسته می‌کنند ثانیاً کدام اولویت‌ها را مد نظر دارند؟

اولاً این عده تفاوت‌های افراد مانند توان جسمی و ذهنی، انگیزه و مهارت را برجسته می‌کنند، رقابت میان افراد برای تولید بیشتر را ضروری می‌دانند ثانیاً افراد و گروه‌های «توانگر» را در اولویت قرار می‌دهند.

(۳) - وقتی مدیران یک شرکت تولیدی پیشنهاد می‌کنند، از هر کس به اندازه‌ی توانش کار بخواهیم اما به اندازه‌ی نیازش به او دستمزد بدهیم. اولاً چه نوع شباهتهایی را برجسته می‌کنند ثانیاً کدام اولویت‌ها مد نظر دارند؟

اولاً این عده شباهتهای افراد مانند همنوع، هم وطن و همکار بودن را برجسته می‌کنند و بر آن تأکید می‌نمایند، ثانیاً افراد و گروه‌های «کم توان» را در اولویت قرار می‌دهند.

(۴) - راهکار پیشنهادی مدیرانی که معتقدند به هر کسی باید به اندازه‌ای که شایستگی دارد، دستمزد پرداخت شود. برای تعیین قیمت کار

افراد چیست؟ این گروه معتقدند بازار همانطور که قیمت کالاها را براساس قانون عرضه و تقاضا تعیین می‌کند، می‌تواند قیمت کار افراد را نیز بر همین اساس مشخص نماید.

(۵) - راهکار پیشنهادی مدیرانی که معتقدند از هر کس به اندازه‌ی توانش کار بخواهیم اما به اندازه‌ی نیازش به او دستمزد بدهیم. برای تعیین قیمت کار افراد چیست؟

از نظر این گروه، بازار نمی‌تواند ارزش واقعی کالاها و کار افراد را مشخص کند. برای مثال شاید فردی ناچار شود برای تعمیر ترکیدگی لوله‌ی آب خانه اش در یک روز تعطیل تابستانی، مبلغ گزافی به تنها لوله‌کشی که آماده‌ی کار است بپردازد، اما آیا ارزش واقعی کار این لوله‌کشی، همین مقدار است؟ همانطور که برزی راننده‌های تاکسی در ساعات پرتردد و روزهای بارانی، کرایه‌ی ای را طلب می‌کنند که بیشتر از نرخ قانونی است. به همین دلیل این گروه، دفالت دولت را برای کنترل بازار لازم می‌دانند. آنها به دولت اعتماد می‌کنند و معتقدند دولت به نمایندگی از همه و به نفع همه عمل می‌کند.

(۶) - تفاوت‌های میان افراد یک جامعه به چند دسته قابل تقسیم هستند؟

تفاوتها را می‌توان به سه نوع «تفاوت اسمی»، «ناابرابری طبیعی» و «ناابرابری اجتماعی» تقسیم کرد

(۷) - منظور از تفاوت‌های اسمی چیست؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

به آن دسته از تفاوت‌های میان افراد یک جامعه، که نوع تفاوت بر اساس ویژگی‌های طبیعی افراد را رتبه بندی کرد. تفاوت‌های اسمی نامیده می‌شوند مثلاً برزی افراد سفیدپوست و برزی رنگین پوست هستند. این دو گروه از نظر رنگ پوست متفاوت اند، اما هیچ کداه بر دیگری برتری ندارد. یا زن و مرد از نظر جنسیت با یکدیگر متفاوت اند اما هیچ کداه بر دیگری برتری ندارد.

(۸) - منظور از تفاوت‌های رتبه ای چیست؟ با ذکر مثال توضیح دهید.

طراح: محمد سوری دیردس جامعه‌شناسی و میراث‌های شهرستان رومشگان

به آن دسته از تفاوت‌های میان افراد یک جامعه، که می‌توان بر اساس آنها، افراد را رتبه بندی کرد. یعنی برخی افراد از این ویژگیها کمتر و برخی بیشتر برخوردارند. تفاوت‌های رتبه ای نامیده می‌شوند برای مثال افرادی که دارای قد و ضریب هوشی متفاوت هستند، با هم نابرابرند یا افرادی که دارای ثروت و تمصیلات متفاوت هستند، با هم نابرابرند.

۹- انواع نابرابری های میان افراد یک جامعه را با ذکر مثال توضیح دهید.

نابرابریها، دوگونه اند؛ برخی نابرابریها، طبیعی هستند مانند نابرابری افراد در قد و ضریب هوشی، اما برخی نابرابریها مانند نابرابری در تمصیلات و ثروت، اجتماعی اند؛ یعنی در جامعه ایجاد می‌شوند. برای مثال میزان تلاش افراد یا موقعیت فائوادهای که در آن متولد شده اند، آنها را از نظر رتبه نابرابر میسازد.

۱۰- انواع رویکردهای جامعه شناختی به نابرابری اجتماعی بیان کنید.

اول رویکرد لیبرالی

دوم رویکرد کمونیستی

سوم رویکرد عدالت اجتماعی

۱۱- کدام دسته از انواع نابرابری ها یکی از مهمترین موضوعات مورد توجه جامعه شناسان است؟ نابرابری اجتماعی

۱۲- در چه صورتی تفاوت های اسمی و نابرابری های طبیعی مورد توجه جامعه شناسان قرار می گیرد؟

تفاوت‌های اسمی و نابرابریهای طبیعی در صورتی که به نابرابری های اجتماعی منجر شوند، مورد توجه جامعه شناسان قرار می‌گیرند.

۱۳- جامعه شناسان در مطالعه ی نابرابری های اجتماعی، به چه چیزی در جوامع توجه دارند؟

به قشربندی اجتماعی در جوامع توجه دارند

۱۴- جامعه شناسان علت نابرابری های اجتماعی را در چه چیزهایی می دانند؟

می‌گویند علت نابرابریهای اجتماعی این است که مزایای اجتماعی یعنی ثروت، قدرت و دانش به صورت نابرابر میان افراد توزیع شده اند، از این رو برخی افراد در بالای سلسله مراتب اجتماعی قرار می‌گیرند و برخی افراد در پایین آن.

۱۵- دیدگاهها و ویژگی های جامعه شناسان لیبرال(رویکرد اول) در باره نابرابری های اجتماعی بیان کنید.

الف- معتقدند که نابرابری اجتماعی برای بقای جامعه ضرورت دارد.

ب- از نظر آنان نابرابری اجتماعی از تفاوتها یا نابرابریهای طبیعی بر می‌آید.

ج- این جامعه شناسان طرفدار قشربندی اجتماعی هستند و معتقدند که از گذشته تا حال، هیچ جامعه ای بدون قشربندی

اجتماعی نبوده است یعنی قشربندی پدیده‌های است که در همه زمانها و مکانها وجود داشته است.

د- از آنجا که این دسته از جامعه شناسان معتقدند نابرابریهای اجتماعی نتیجه ی تفاوتها یا نابرابریهای طبیعی هستند، بنابراین

www.Heyvagroup.com

عدالت‌اند.

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۱۶- اینکه جامعه‌شناسان لیبرال (رویکرد اول) معتقدند نابرابریهای اجتماعی نتیجه‌ی تفاوتها یا نابرابریهای طبیعی هستند، بنابراین عادلانه اند. چه ایراداتی وارد است؟

اولاً آنها این واقعیت را نادیده می‌گیرند که نابرابری‌های اجتماعی همیشه نتیجه‌ی نابرابری‌های طبیعی نیستند. زیرا در هر جامعه‌ای، برزی از افراد در طبقه‌ی بالا و برزی دیگر در طبقه‌ی پایین متولد می‌شوند؛ یعنی نقطه‌ی شروع رقابت میان افراد، یکسان نیست. مثلاً کودکانی که در طبقه‌ی بالا متولد می‌شوند، نسبت به کودکانی که در طبقه‌ی پایین متولد می‌شوند، از امکانات آموزشی بهتری برخوردارند. در چنین شرایطی **یک نابرابری اجتماعی مقدمه‌ی نابرابری‌های اجتماعی بعدی می‌شود، نه یک تفاوت یا نابرابری طبیعی.**

ثانیاً طرفداران قشربندی با طبیعی دانستن قشربندی اجتماعی، نقش انسانها و جوامع در پدید آمدن و ادامه یافتن آن را نادیده می‌گیرند و تغییر در آن را پندار امکان‌پذیر نمی‌دانند. به علاوه با تأکید بر کارکردهای قشربندی، آن را تأیید و تثبیت می‌کنند. **ثالثاً** با اینکه طرفداران قشربندی اجتماعی رقابت را در زندگی اجتماعی، ضروری می‌دانند اما از این نکته‌ی مهم غفلت می‌کنند که در رقابت عادلانه باید نقطه‌ی شروع رقابت یکسان باشد.

۱۷- دیدگاهها و ویژگی‌های رویکرد جامعه‌شناسان کمونیستی (رویکرد دوم) در باره نابرابری‌های اجتماعی بیان کنید.

- ۱- این دسته از اندیشمندان اجتماعی مخالف قشربندی اجتماعی هستند.
- ۲- اندیشمندان اجتماعی در این رویکرد معتقدند که نابرابریهای اجتماعی ناشی از تفاوتها و نابرابریهای طبیعی نیست، بلکه نتیجه‌ی روابط سلطه‌جویانه میان انسانهاست و باید با آن مبارزه کرد.
- ۳- اینان عدالت اقتصادی را مهم می‌دانند و معتقدند که با توزیع برابر ثروت، عدالت برقرار خواهد شد.
- ۴- اندیشمندان این رویکرد معتقدند، مالکیت خصوصی موجب برقراری روابط ظالمانه میان افراد و در نتیجه، نابرابری اجتماعی شده است، بنابراین برای ایجاد برابری باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت.
- ۵- مخالفان قشربندی گمان می‌کنند، اگر مالکیت خصوصی از بین برود، دیگر طبقه‌ی پایین نخواهیم داشت و بدین ترتیب همگان شرایطی یکسان خواهند داشت.

۶- از نظر آنان قشربندی اجتماعی توسط انسانها پدید آمده و تداوم یا تغییر آن نیز به دست آنهاست.

۷- نهایتاً تأکید آنان بر معایب قشربندی نشان می‌دهد که آنان خواهان از میان برداشتن قشربندی هستند

۱۸- اینکه اندیشمندان رویکرد کمونیستی معتقدند، نابرابری اجتماعی نتیجه‌ی مالکیت خصوصی است، بنابراین برای ایجاد برابری باید مالکیت خصوصی را از میان برداشت چه ایراداتی وارد است؟

ایراد اول این است که با حذف مالکیت خصوصی، انگیزه‌ی رقابت میان افراد جامعه از بین می‌رود و این امر سبب می‌شود، تلاش و شایستگی بیشتر افراد کوشا و توانمند نادیده گرفته شود.

ایراد دوم این است که در این رویکرد، نقطه‌ی شروع رقابت میان افراد جامعه به دلیل اینکه انگیزه‌ی رقابت از بین می‌رود، راه پیشرفت مادی مسدود می‌گردد.

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۱۹- چرا طرفداران عدالت اجتماعی معتقدند رویکرد لیبرالی (رویکرد اول) و رویکرد کمونیستی (رویکرد دوم) عادلانه نیستند؟ طرفداران عدالت اجتماعی معتقدند :

رویکرد اول عادلانه نیست چون این واقعیت را نادیده می‌گیرد که افرادی که در طبقه ی اجتماعی پایین متولد می‌شوند متی با داشتن شایستگی و تلاش برابر با افرادی که در طبقه ی اجتماعی بالا متولد می‌شوند، به سادگی امکان رقابت با آنها را ندارند. رویکرد دوم نیز عادلانه نیست زیرا در آن افراد توانمند و کوشا، به اندازه ی استمقاقی که دارند، از مزایای اجتماعی برخوردار نمی‌شوند. بنابراین در رویکرد اول، نقطه ی آغاز رقابت و در رویکرد دوم نقطه ی پایان رقابت عادلانه نیست. هر دو رویکرد به دلیل ناعادلانه بودن، با فطرت انسانی سازگار نیستند.

۲۰- ویژگی های رویکرد عادلانه در باره ی رفع نابرابری ها بیان می‌کند؟

۱- در رویکرد عادلانه، مالکیت فصولی لغو نمی‌شود اما جامعه وظیفه دارد امکان رقابت را برای همگان فراهم کند و نقطه ی شروع رقابت را یکسان نماید.

۲- دولت به نمایندگی از جامعه موظف است، نیازهای ضروری همه ی افراد مانند فورا، پوشاک و مسکن را تأمین کند. بدین ترتیب همه ی کودکان از امکانات اولیه برای پیشرفت، بهره مند می‌شوند و می‌توانند براساس توانایی و شایستگی خود با دیگران رقابت نمایند.

۳- دولت نیز تلاش می‌کند برای کاهش نابرابری های اجتماعی تدابیر بیشتری بیندیشد؛ مثلاً از ثروتمندان مالیات بگیرد و از آن برای رفع فقر در جامعه استفاده کند.

۴- این رویکرد نه با رهاسازی مطلق موافق است و نه با کنترل مطلق. نه اجرای عدالت را به دست نامرئی بازار می‌سپارد و نه دفاالت همه جانبه ی دولت را می‌پذیرد.

۵- طرفداران این رویکرد به دنبال برقراری عدالت اجتماعی هستند اما به بهانه ی عدالت اجتماعی، آزادی های افراد و امکان رقابت میان آنها را از بین نمی‌برند.

۲۲- چه مسأله ای در نیمه دوم قرن نوزدهم، در جهان متجدد، چالش فقر و غنا را به وجود آورد و و فقرا و ثروتمندان را به دو گروه متخاصم تبدیل کرد؟ در نیمه دوم قرن نوزدهم، مسأله ی قشربندی اجتماعی در جهان متجدد، چالش فقر و غنا را به وجود آورد و فقرا و ثروتمندان را به دو گروه متخاصم تبدیل کرد.

۲۳- اولین چالشی که در جهان متجدد ظاهر شد و این جهان را به مخاطره انداخت بیان کنید.

چالش فقر و غنا اولین چالشی بود که در جهان متجدد ظاهر شد و این جهان را به مخاطره انداخت.

۲۴- طرفداران و مخالفان قشربندی اجتماعی بر اساس چه شیوه ای به دفاع از رویکرد خود می‌پرداختند؟

طرفداران و مخالفان قشربندی اجتماعی بر اساس دانش علمی به دفاع از رویکرد خود می‌پرداختند و هر کدام، دیگری را به غیرعلمی بودن، متهم می‌کردند.

۲۵- به چه دلیل در رویکرد مخالفان قشربندی اجتماعی امکان استفاده از ظرفیتهایی برای انتقاد از قشربندی اجتماعی وجود نداشت؟

در رویکرد مخالفان قشربندی اجتماعی، ظرفیتهایی برای انتقاد از قشربندی اجتماعی وجود داشت ولی به دلیل غلبه رویکرد پوزیتیویستی، امکان استفاده از آن وجود نداشت.

طراح: محمد سوری دسردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۲۶- با افول کدام رویکرد جامعه‌شناسی در نیمه ی دوم قرن بیستم، ظرفیت انتقادی از قشر بندی اجتماعی مورد توجه قرار گرفت ؟
با افول رویکرد پوزیتیویستی، در نیمه ی دوم قرن بیستم، این ظرفیت انتقادی مورد توجه قرار گرفت و به شکل گیری جامعه‌شناسی انتقادی انجامید.

۲۷- دو وجه زندگی اجتماعی انسان را بیان کنید.

- ۱- از سویی افراد در زندگی گروهی خود با یکدیگر، جهان اجتماعی و سافتارهای آن را می‌سازند
- ۲- از سوی دیگر هر جهان اجتماعی الزامها و پیامدهایی دارد که زندگی انسانها را متأثر می‌سازد.

۲۸- تا چه زمانی پیامدهای یک جهان اجتماعی باقی می‌ماند؟

تا زمانی که یک جهان اجتماعی از طریق مشارکت اجتماعی افراد پابرجاست، پیامدهای آن نیز باقی است.

۲۹- در چه صورتی پیامدهای یک جهان اجتماعی دگرگون می‌شود؟ با تخییر جهان اجتماعی موجود و به دنبال آن، برداشته شدن الزام هایش، جهان اجتماعی جدیدی شکل می‌گیرد و پیامدهای دیگری به دنبال می‌آورد

۳۰- آیا دو وجه جهان زندگی اجتماعی یعنی نظام اجتماعی و ساختارهای آن و کنش‌های اجتماعی به صورت یکسان مورد توجه قرار می‌گیرند؟

همواره این امکان وجود دارد که یکی از این دو وجه زندگی اجتماعی بیشتر مورد توجه قرار گیرد و وجه دیگر آن نادیده گرفته شود. مثلا پیامدهای جهان اجتماعی برای افراد برجسته شوند و بیشتر مورد تأکید قرار گیرند ولی این وجه که جهان اجتماعی ساخته ی انسانهاست نادیده گرفته شود یا بالعکس. یعنی گاهی نظام اجتماعی و سافتارهای آن و گاهی کنشهای اجتماعی مورد توجه قرار می‌گیرند.

۳۱- در چه صورتی توجه به وجوه زندگی اجتماعی می‌تواند آثار و پیامدهای نامطلوبی برای زندگی اجتماعی به وجود بیاورد؟
برجسته کردن یک وجه زندگی اجتماعی و تأکید بر آن و نادیده گرفتن وجه دیگر، می‌تواند آثار و پیامدهای نامطلوبی برای زندگی اجتماعی به وجود بیاورد.

۳۲- کدام یک از رویکردها در جامعه‌شناسی به اهمیت یکسان دو وجه جهان اجتماعی یعنی نظام اجتماعی و ساختارهای آن و کنش‌های اجتماعی توجه دارد؟ جامعه‌شناسی انتقادی

۳۳- وجه اشتراک و افتراق جامعه‌شناسان انتقادی و تفهمی - تفسیری در توجه به وجوه زندگی اجتماعی یعنی نظام اجتماعی و ساختارهای آن و کنش‌های اجتماعی بیان کنید.

جامعه‌شناسان انتقادی همانند جامعه‌شناسان تفهمی - تفسیری بر توانایی و فلاقیت افراد در سافتن جهان اجتماعی تأکید می‌کنند اما کم توجهی رویکرد تفهمی به سافتارهای اجتماعی و تاثیر این سافتارها بر زندگی افراد را درست نمی‌دانند.

طراح: محمد سوری دیردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۳۴) - دیدگاه جامعه‌شناسان انتقادی در باره جهان اجتماعی و ساختارهای آن بیان کنید.

جامعه‌شناسان انتقادی معتقدند، گاهی جهان اجتماعی و ساختارهای آن که به دست خود انسانها ایجاد شده اند، انسانها را زیر سلطه ی خود درمی آورند. بی توجهی به ساختارهای اجتماعی و نادیده گرفتن آنها، به معنای پیشم پوشی از آثار و پیامدهای مخرب آنهاست؛ زیرا انتقاد از ساختارهای اجتماعی و در نتیجه کنترل آثار مخرب آنها را ناممکن می سازد.

(۳۵) - چرا جامعه‌شناسان انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر، تأکید می کنند؟

جامعه‌شناسان انتقادی بر ضرورت انتقاد علمی از ساختارهای سرکوبگر، تأکید می کنند تا از سلطه ی چنین ساختارهایی بر انسانها پیشگیری شود و همچنین زمینه ی شکل گیری ساختارهای اجتماعی انسانی تر و اخلاقی تر فراهم آید.

(۳۶) - چه چیزی جامعه‌شناسی را به داوری درباره ی ارزشها و انتقاد از آنها می کشاند؟

فاصله ی میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب جهان اجتماعی، جامعه‌شناسی را به داوری درباره ی ارزشها و انتقاد از آنها می کشاند .

(۳۷) - جامعه‌شناسان انتقادی برای داوری و انتقاد از وضعیت موجود به چه معیاری نیاز دارند؟

جامعه‌شناسان انتقادی برای داوری و انتقاد از وضعیت موجود به معیارهای علمی نیاز دارند تا بر اساس آن معیارها، وضعیت موجود را ارزیابی کنند، تصویری از وضعیت مطلوب ترسیم نمایند و راه عبور از وضعیت موجود به سوی وضعیت مطلوب را پیشنهاد دهند .

(۳۸) - چرا جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و تفهمی - تفسیری از ارائه ی معیارهایی که بتوان بر اساس آنها، وضعیت موجود را ارزیابی کنند، ناتوان بودند؟

جامعه‌شناسی پوزیتیویستی و تفهمی - تفسیری به دلیل اینکه علم را به معنای مسی و تجربی محدود می کنند از ارائه ی چنین معیارهایی ناتوان بودند.

(۳۹) - چگونه جامعه‌شناسی انتقادی می تواند معیارهایی را برای ارزیابی وضعیت موجود جست و جو کند؟

جامعه‌شناسی انتقادی، علم را به معنای مسی و تجربی آن محدود نمی داند و سعی دارد از محدودیت های علم تجربی رها شود تا بتواند چنین معیارهایی را جست و جو کند.

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس هشتم جامعه‌شناسی (۳)

(۱) - هویت را با ذکر مثال تعریف کنید.

هویت به معنای آگاهی فرد از کیستی خود و احساس تعلق اجتماعی به یک جهان اجتماعی و قلمرو جغرافیایی می باشد؛ مثلاً ما از مسلمان و ایرانی بودن خود، آگاه و به آن دلبسته ایم. این آگاهی در مد یک احساس درونی و فردی باقی نمی ماند، بلکه از طریق نشان دادن تشابهات و تمایزهای خود با افراد و گروههای دیگر در نمادها، آداب و رسوم و... جلوه ی جمعی و بیرونی پیدا می کند و مشخص می کند که با چه کسانی و چگونه ارتباط و تعامل داشته باشیم. فرد در نتیجه ی این تعاملات با برقی یگانه می شود و با برقی بیگانه.

(۲) - نخستین سند رسمی هویت ما چیست؟ این سند را تاجیک ها و عرب ها چه نامیده اند؟

شناسنامه نخستین سند رسمی هویت ماست. این سند را تامیکها، زادنامه و عربها «هویه» نامیده اند.

(۳) - هرکس در نگاه اول، بدون اینکه شناسنامه را باز کند و نام و نشان صاحب آن را جویا شود، از نشان (آرم) و عبارت «جمهوری اسلامی ایران» روی جلد شناسنامه، متوجه چه نکاتی می شود؟

هرکس در همان نگاه اول، بدون اینکه شناسنامه را باز کند و نام و نشان صاحب آن را جویا شود، از نشان (آرم) و عبارت «جمهوری اسلامی ایران» روی جلد شناسنامه، متوجه می شود که صاحب شناسنامه، تبعه ی جمهوری اسلامی ایران است؛ تبعه دولتی با نظام سیاسی «جمهوری» بر بنیاد «اسلامی» در قلمرو سرزمینی به نام «ایران» جمهوری اسلامی بیان ماکمیت اراده ی مردم بر اساس آرمانها و ارزشهای اسلامی است.

(۴) - ایران از نظر موقعیت جغرافیایی دارای چه مشخصاتی است؟

ایران سرزمینی با مرزهای محین در بخش غربی آسیا است که همچون یوزپلنگی آماده، گوش تیز کرده و بر شامل نشست است و از عهد گذشته مأوای نژاد آریایی بوده و ایران نام گرفته است. در روزگار کنونی این سرزمین قلمرو دولت جمهوری اسلامی و قدم رو مردم ایران شمرده می شود؛ به این معنا که محدوده ی نفوذ « قلم » و اقتدار دولت ایران و محدوده ی « قدم » و اقدام مردم ایران را نشان میدهد .

(۵) - وضعیت حقوق و مسئولیت ایرانیان را بیان کنید.

همه ی مردم ایران از هر قوم و مذهبی دارای حقوق و مسئولیتهای برابرند؛ همه شناسنامه ای یکرنگ، یک شکل و یک اندازه دارند، و بنابراین همه، اعم از زن و مرد، فردسال و بزرگسال، فقیر و غنی، بیسواد و باسواد، در هویت ملی مشترک اند و می توانند هم آوا با فردوسی بگویند: «همه جای ایران سرای من است». همچنین موظف اند از کشور ایران پاسداری کنند و برای استقلال، آزادی و آبادی آن بکوشند.

(۶) - نشان روی شناسنامه های ایرانیان چه کلمه ی را باز نمایی می کند و این نشان پس از انقلاب اسلامی ایران جایگزین چه نمادی شده

است؟ نشان روی شناسنامه های ایرانیان کلمه ی «الله» را باز نمایی می کند و همان نشانی است که در وسط پرچم ایران نیز وجود دارد و پس از انقلاب اسلامی ایران جایگزین نماد شیر و خورشید شده است.

طراح: محمد سوری دیردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۷- عبارت «وزارت کشور» و «سازمان ثبت احوال» کشور زیر نشان (آرم الله) نشان دهنده ی چیست؟

عبارت «وزارت کشور» و «سازمان ثبت احوال» نشان‌دهنده ی تصمیم دولت برای ثبت اموال و افعال مهم شهروندان ایرانی همچون تولد، ازدواج، تولد فرزندان و وفات است.

۸- پیام این عبارت که «شناسنامه سند هویت شماست برای حفظ حقوق خود به دقت از آن نگهداری کنید» چیست؟

این عبارت نشان می دهد که دولت، هویت فرد فرد ایرانیان و حقوق و مسئولیت آنها را به رسمیت می شناسد.

۹- چرا در شناسنامه این عبارت: هرگونه تغییر و تحریف در شناسنامه یا سوءاستفاده از آن جرم است و مجرم تحت تعقیب قانونی قرار می

گیرد» درج شده است؟ زیرا نمی توان فودسرنانه و به دلفواه فویش در این سند هویت دست برد و آن را تغییر داد.

۱۰- درج شماره ملی ده رقمی فرد در صفحه نخست شناسنامه نشانگر چیست؟

در صفحه نخست شناسنامه، شماره ملی ده رقمی فرد نشانگر جنبه اختصاصی سند هویت محسوب می شود.

۱۱- درج عکس هر فرد در صفحه نخست شناسنامه بیان کننده چیست؟

این عکس اگرچه ظاهراً عکس فرد فاصی است، اما به دید عمیق تر و وسیع تر هویت جنسی، فائوادگی، سنی، نژادی و فرهنگی فرد را نیز می تواند آشکار کند.

۱۲- دولت هایی که با ظهور جهان متجدد، شکل گرفتند هویت خود را با چه عواملی تعریف می کردند؟ چه چیزی مشخصه اصلی این

دولتها بود؟ با ظهور جهان متجدد، دولتهایی شکل گرفتند که دیگر فود را با هویت دینی مسیمی نمی شناختند بلکه هویت فود را با

توجه به تاریخ، جغرافیا، قومیت یا نژادشان تعریف می کردند. تأکید بر این عوامل، به پیدایش نوع جدیدی از هویت منجر شد که

ملی گرایی و وطن دوستی مشخصه ی اصلی آن بود.

۱۳- عبارات زیر را تکمیل کنید.

الف- با شکل گیری دولت - ملتها، ..... پیدا شد و هویت از منظر ..... و توسط آنها تعریف شد اما بیشتر کشورها

دارای تنوع قومی، نژادی، زبانی و مذهبی و... بودند. ناسیونالیسم ، دولت - ملتها

ب- دولت - ملت ها برای تعیین هویت ملی و چگونگی توزیع مزایا و فرصتهای سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی میان اقوام و

گروههای مختلف و همچنین پاسفگویی به درفواستها و رفع نیازهای آنها، ناگزیر از ..... بودند. سیاستگذاری هویتی

۱۴- مدل رایج سیاست گذاری هویتی در دوره مدرن چیست؟ مدل رایج سیاستگذاری هویتی در دوره ی مدرن، « همانندسازی» بود

۱۵- همانند سازی به عنوان مدل رایج سیاستگذاری هویتی در دوره مدرن به چه معناست؟

همانندسازی به معنای پذیرش ارزشها و سبک زندگی یک گروه توسط سایر گروههای جامعه بود؛ به گونه ای که همه ی گروهها

همسان شوند. به عبارت دیگر، همانندسازی سیاستی بود که دولتها برای از بین بردن تفاوتهای هویتی گروههای مختلف و یکسان

سازی آنها در پیش گرفتند

www.Heyvagroup.com

۱۶- چند نمونه از روش های خشونت آمیز همانندسازی بیان کنید. اساس این روش ها بر چه چیزی بنا شده است؟ سوال بخوانیم و بدانیم

نسل کشی، جابه جایی اجباری، کنترل جمعیت، جداسازی و فشارهای سفت اجتماعی از جمله روشهای فشنونت آمیز همانندسازی

هستند. اساس این روش ها، نفی و طرد دیگری متفاوت است.

طراح: محمد سوری دسردرس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۱۷- چه تفاوتی میان شیوه‌ی نسل‌کشی با سایر شیوه‌های خشونت‌آمیز همانند سازی وجود دارد؟ سوال بخوانیم و بدانیم

در نسل‌کشی، دیگری، شری است که باید نابود شود اما در سایر روشها، دیگری اگرچه شر دانسته می‌شود، امکان اصلاح او وجود دارد و با اعمال فشار می‌توان او را به پذیرش الگوهای هویتی جدید مجبور ساخت یا از بقیه جدا کرد.

۱۸- در شیوه جدا سازی به عنوان یکی از شیوه‌های مدل همانند سازی چگونه عمل می‌شود؟ سوال بخوانیم و بدانیم

در جداسازی، گروه مسلط گروه‌های نژادی، قومی، مذهبی دیگر را به زیستن در مناطقی جدا از محل سکونت گروه مسلط مجبور می‌کند. همچنین، آنها را از تسهیلات و خدماتی مانند آموزش، بهداشت، درمان مبروم می‌سازد یا این خدمات را با کیفیت بسیار پایین تری در اختیار آنها می‌گذارد.

۱۹- در دوره پسامدرن چه نوع هویتی در دوره مدرن مورد نقد قرار گرفت؟ و به جای آن چه نوع هویت‌هایی مورد توجه قرار گرفت؟ در دوره پسامدرن، همه‌ی آنچه در دوره‌ی مدرن پدید آمده بود - از جمله سیاست همانندسازی هویت - مورد نقد قرار گرفت و به جای آن، هویت‌های فردی، مملی و فردی مورد تأکید و توجه قرار گرفت.

۲۰- در دوره پسامدرن چه نوع هویتی مطلوب و چه نوع هویتی نامطلوب پنداشته شد؟ در این دوره، تکثر، تنوع و متی بی‌ثباتی و تغییرات مداوم هویت‌ها، مطلوب دانسته شد و هویت مملی و ومدت و ثبات و استمرار همراه با آن، نامطلوب پنداشته شد.

۲۱- اندیشمندان اجتماعی «سیاست هویت» متعلق به چه دوره‌ای می‌دانند؟

اندیشمندان اجتماعی معتقدند که «سیاست هویت» متعلق به دوره‌ی پسامدرن است که هویت‌ها موضوعی برای نزاع و درگیری می‌شوند.

۲۲- «سیاست هویت» محصول چه دوره است؟ این سیاست بر چه چیزی تأکید می‌کند؟

سیاست هویت، محصول دوران پسامدرن است و بر تفاوت‌ها و هویت‌های خاص و مملی تأکید می‌کند.

۲۳- برخی از پیدایش سیاست هویت از چه تعبیری یاد می‌کنند؟

برخی از پیدایش سیاست هویت به باز شدن «جعبه‌ی پاندورا» یاد می‌کنند.

۲۴- منظور برخی که از سیاست هویت به باز شدن جعبه‌ی پاندورا یاد می‌کنند چیست؟

جعبه‌ی پاندورا در اساطیر یونانی جعبه‌ی ای‌های تمام بلاهاست که به دست فردی به نام پاندورا گشوده می‌شود. بر اساس این افسانه‌ی یونانی، با باز شدن این جعبه ناگهان همه‌ی پلیدی‌ها و شرها، (ها و به سوی زمین سرازیر شدند، بدی‌ها در جهان پراکنده شدند و با فوبی‌ها درآمیختند؛ به طوری که دیگر تشفیص و تمیز آنها از یکدیگر ممکن نبود و رنج و بیماری، پیری و مرگ، دروغ، دزدی و جنایت که قبل از آن وجود نداشت گسترش یافت.

۲۵- در اواخر قرن بیستم چه چیزی به جای قشربندی و کشمکش طبقاتی، محور اصلی مباحثات فکری و سیاسی شد.

«هویت» به جای قشربندی و کشمکش طبقاتی، محور اصلی مباحثات فکری و سیاسی شد.

۲۶- در دوره پسامدرن هویت چگونه تعریف می‌شود؟ www.Heyvabgroup.com بر اساس چه چیزی پیگیری می‌گردند؟

در دوره پسامدرن، هویت از منظر گروه‌های اجتماعی مختلف و توسط آنها، تعریف می‌شود. در این دوره، افراد، مسائل سیاسی، اقتصادی و اجتماعی را بر اساس علاقه‌های فرهنگی و هویتی خود پی می‌گیرند، علاوه بر ثروت و قدرت، هویت و دانش نیز کانون نزاع و کشمکش می‌شوند. در همه این عرصه‌ها، سیاست هویت ایجاد می‌شود و تنازع و درگیری افزایش می‌یابد.

طراح: محمد سوری دسر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۲۷) - امروزه، جهانی شدن و توسعه ی ارتباطات چه پیامدی بر مرزهای ملی و هویت سازی در کشورها داشته است؟

امروزه، جهانی شدن و توسعه ی ارتباطات، از یک سو زمینه ی شکل گیری جهانی بدون مرز را فراهم کرده است که در آن، درهم آمیختن فرهنگها موجب می شود که فرهنگها دیگر کاملاً فاصل و ثابت نباشند و هویتها به شدت دستفروش تغییر شوند. از سوی دیگر، بسیاری از جوامع و گروهها، به دفاع از خود برخاسته اند و با ساختن هویتی فاص برای خود یا بازگشت به هویت واقعی فویش، در برابر هویتی که فرایند جهانی شدن به آنها تممیل می کند، مقاومت می کنند و فواهان (هایی از این هویت تممیلی هستند).

(۲۸) - نمونه هایی از جنبش هایی که در دفاع از هویت خود اعتراض و مقاومت نشان داده اند بیان کنید.

جنبش های سبک زندگی، زنان، آفریقایی - آمریکاییها، آسیایی تبارها، جوانان، اقلیتهای قومی، مذهبی و جنبش زیست ممیطی نمونه هایی از این اعتراضها و مقاومتها هستند.

(۲۹) - مدل تکثرگرا به جای چه مدلی مورد توجه قرار گرفت؟ ویژگی های این مدل بیان کنید.

در چنین شرایطی، مدل «تکثرگرا» به جای مدل «هماندسازی» مورد توجه و تأکید قرار گرفت. در مدل تکثرگرا، تفاوتها موجود میان گروه های قومی و زبانی مفظ و متی تشدید می گردد. البته در این الگو، همچنان وجود یک سافتار مشترک سیاسی و اقتصادی ضروری دانسته می شود؛ که گروه های مختلف را به یکدیگر پیوند دهد.

(۳۰) - در مدل تکثرگرای هویتی بر چه ابعادی از هویت تأکید می شود؟ سوال بخوانیم و بدانیم

در مدل تکثرگرا گاهی بعد فرهنگی هویت و تمایزات زبانی، قومی، مذهبی و... مورد تأکید قرار میگیرند و گاهی به بعد سیاسی هویت توجه میشود و بر آزادیهای اجتماعی اقوام و گروههای مختلف، و فرصت سهیم شدن آنها در قدرت سیاسی تأکید می شود و یا (اهکارهای مسالمت آمیز برای مل منازعات گروهی و قومی ارائه می گردد. گسترش برابری و رفع تبعیض های قومی و گروهی نیز در بعد اجتماعی هویت مورد توجه قرار می گیرد.

(۳۱) - «سیاست هویت» دارای چند چهره است؟ سوال بخوانیم و بدانیم

سیاست هویت می تواند دو چهره پیدا کند: یا به صورت افراطی بر تفاوت ها و گوناگونی ها تأکید می کند و سبب پندپارگی سیاسی و فرهنگی درون جوامع می شود و یا گروه های به ماشیه رانده شده را به رسمیت می شناسد و از آنان حمایت می کند.

(۳۲) - عبارت زیر را تکمیل کنید. سوال بخوانیم و بدانیم

پیدایش نظریه ی جامعه شناسی فمینیستی معاصر، نظریه آفریقایی تبار، نظریه آمریکایی بومی و ... نشان دهنده شکل گیری ..... است. (جامعه شناسی چند فرهنگی)

(۳۳) - منظور از جامعه شناسی چند فرهنگی چیست؟

در جامعه شناسی چند فرهنگی، هر نظریه ای درون فرهنگ و تاریخ خود تولید می شود و هر فرهنگ و هویتی می تواند نظریه های جامعه شناسی متناسب با خود را تولید کند. از این رو، هیچ فرهنگ و هویتی نمی پسندد که موضوع نظریه هایی باشد که در زمینه ی فرهنگی و تاریخی دیگری شکل گرفته اند.

www.Heyvagroup.com

(۳۴) - الگوی تعارف یا شناخت متقابل هویتها در مقابل کدام الگوی هویتی قرار می گیرد؟ الگوی تعارف بر چه نکته ای تأکید یا توجه دارد؟

شناخت متقابل هویتها یا الگوی تعارف در مقابل دو الگوی هماندسازی و تکثرگرا قرار می گیرد و به شناخت متقابل افراد، گروهها و جوامع از یکدیگر توجه دارد. و الگوی تعارف به شناخت متقابل افراد، گروهها و جوامع از یکدیگر توجه دارد.

طراح: محمد سوری دیردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

(۳۵) - شناخت متقابل افراد و جوامع از یکدیگر، به آنها چه کمکی می‌کند؟

شناخت متقابل افراد و جوامع از یکدیگر، هم به آنها کمک می‌کند که تفاوت‌های همدیگر را درک کنند و به این تفاوت‌ها احترام بگذارند و هم اشتراکاتی را ایجاد می‌کند که به بهتر شدن روابطشان منجر می‌شود.

(۳۶) - عبارت زیر را تکمیل کنید.

تعارف به معنای شناخت متقابل است. الگوی تعارف در مقابل ..... قرار دارد و همان الگویی است که قرآن ارائه می‌کند (الگوی تنازع)

(۳۷) - آیه‌ای از قرآن کریم بیان کنید که بیانگر الگوی تعارف هویت است. این آیه معیار برتری را در چه چیزی معرفی می‌کند؟

« إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَقَاتُمْ » و شما را به صورت تیره‌ها و قبیله‌ها قرار دادیم تا یکدیگر را بشناسید. سپس تأکید می‌کند که هیچ کدام از این ویژگی‌ها، ملاک برتر دانستن خود از دیگری نیست و فقط زندگی بر اساس تقوا معیار برتری، بزرگی و بزرگواری است.

(۳۸) - قرآن کریم الگوی مطلوب را چگونه معرفی می‌کند؟

الگوی مطلوب قرآنی، تکثر و تنوع زبانی و نژادی و قومی را، مانع همدلی و همدلی نمی‌داند. بلکه انسانها را به منشأ و مدت رهنمون می‌شود؛ «وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافَ أَلْسِنَتِكُمْ وَأَلْوَانِكُمْ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْعَالَمِينَ» و از نشانه‌های او آفرینش آسمان و زمین و تفاوت‌های زبانی و رنگ‌های شماست. در این نشانه‌هایی است برای اهل دانش. «(سوره ی روم، آیه ۲۲)

(۳۹) - رشد و شکوفایی جهان اسلام از قرن سوم و چهارم هجری نیز به دلیل پیروی از چه الگویی بود؟

رشد و شکوفایی جهان اسلام از قرن سوم و چهارم هجری نیز به دلیل پیروی از الگوی تعارف (شناخت متقابل) و احترامی بود که اقوام مختلف در جهان اسلام برای یکدیگر قائل بودند. برای جهان اسلام به هیچ وجه نگران‌کننده نبود که بزرگترین دانشمندان صرف و نمو زبان عربی، یک ایرانی به نام «سیبویه» است و مهمترین مکمل جهان اسلام فارابی و ابن سینا هستند.

(۴۰) - امام علی دشمن مردم را در چه چیزی معرفی می‌کند؟

امام علی(ع) می‌فرماید: «مردم دشمن چیزی هستند که نمی‌شناسند». انسان هنگامیکه در تاریکی ناآگاهی به سر می‌برد، هر شبمی را که از دور می‌بیند و هر آوازی را که می‌شنود، نشان می‌دهد و می‌پندارد. افراد معمولاً به دیگرانی که آنها را به درستی نمی‌شناسند، بدبین اند و از آنها دوری می‌کنند.

(۴۱) - عبارات زیر را تکمیل کنید.

یکی از راههای ایجاد آشتی و صفا و اتحاد و دوستی در میان گروه‌ها و ملت‌ها، ..... است. در این میان، ..... می‌تواند با زمینه‌سازی برای شناخت مردم از یکدیگر در سطح ملی، ملی و منطقه‌ای، بسیاری از مشکلات را حل کند و امکان همدلی مردم با یکدیگر را فراهم آورد. (شناخت متقابل) - (حکومت)

طراح: محمد سوری دسر درس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

سوالات درس نهم جامعه‌شناسی (۳)

(۱) - جای خالی را با عبارات صحیح کامل کنید؟

در اسلام، ..... از مهمترین ارزشهاست. در قرآن کریم از ..... به عنوان هدف آفرینش یاد شده است؛ ..... علت برتری انسان بر فرشتگان معرفی گردیده و انسان به سبب ..... فلیفه ی خداوند در زمین شده است. در هر چهار مورد واژه ی علم قرار دارد

(۲) - آیا در اسلام یادگیری همه ی علوم ارزش یکسانی دارد؟

علم مراتب و انواعی دارد و یادگیری همه علم ارزش یکسانی ندارد. آموختن برخی علوم مانند سمر، در اسلام منع شده و در مقابل، یادگیری برخی علوم، لازم و ضروری دانسته شده است. درواقع، مسلمانان به آموختن علم نافع تشویق شده اند و از یادگیری علمی که فایده‌های نداشته باشد، منع گردیده اند.

(۳) - منظور از علم نافع چیست؟

علم نافع علمی است که ما را به اهدافمان نزدیک کند، حرکت ما را آسان کند، ما را پیش ببرد، در ما رومی، حرکت ایجاد کند، ما را شکوفا کند و ظرفیت های ما را به فعلیت برساند. علم مقدمه ی عمل است؛ علم نافع آن علمی است که به کار کشور بیاید و برای حل مشکلات کشور مفید باشد.

(۴) - در اسلام کدام دسته از علوم علم نافع محسوب می شود؟

الف- علوم ابزاری که نیازهای روزمره جامعه اسلامی را برطرف می کنند، مانند علم پزشکی و علوم فنی و مهندسی و علوم پایه که به نوعی مادر این علوم به شمار می آیند، از جمله ی علوم نافع اند.

ب- علمی که درباره ی چگونگی استفاده از علوم ابزاری و اهداف، ارزشها و آرمانهای انسان صمیت می کنند نیز علم نافع هستند.

ج- علمی که درباره ی حقیقت انسان و آغاز و انجام او سخن می گویند نیز علم نافع محسوب می شوند.

د- علم به جامعه و تاریخ (علوم اجتماعی) نیز از دیگر علوم هستند که اگر به قصد درس آموختن از رفتار گذشتگان و شناخت قوانین اجتماعی، برای استفاده از آن قوانین در حال و آینده آموخته شوند، علم نافع هستند

(۵) - در اسلام کدام دسته از علوم جزء نافع ترین علوم دانسته شده اند؟

علم به نفس، علم تومید و علم به مبدأ و معاد، از نافع ترین علوم دانسته شده اند.

(۶) - چه تفاوتی بین علوم ابزاری و علمی که درباره آغاز و انجام زندگی انسان یا ارزشها و آرمانهای او، سخن می گویند وجود دارد؟

علوم ابزاری از روش حسی و تجربی استفاده می کنند اما علمی که درباره آغاز و انجام زندگی انسان یا ارزشها و آرمانهای او، مانند عدالت، مسئولیت و آزادی، سخن می گویند، از روشهای عقلانی و وحیانی بهره می برند.

(۷) - جاهای خالی را با عبارات صحیح کامل کنید؟

الف- در جهان اسلام، به سبب اینکه روش علمی به روش مسی و تجربی محدود نمی گردد، ..... و ..... نیز به عنوان دو ابزار شناخت علمی به رسمیت شناخته میشوند، علوم نافع به ..... www.Heyvagroup.com ..... را نیز دربر می گیرند. پاسخ: (عقل و وحی)

ب- قرآن در موارد متعددی هم به ..... زندگی اجتماعی انسانها میپردازد؛ یعنی به این اشاره میکند که در جوامع چه می گذرد و چرا؟، هم به ..... جوامع و فرهنگهای بشری می پردازد و هم جامعه ی آرمانی مورد نظر خود را ترسیم می کند.

پاسخ: (توصیف و تبیین) - (نقد و ارزیابی)

طراح: محمد سوری دیردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۸- قرآن کریم، قوانین حاکم بر تداوم و تغییر جوامع و امتهای مختلف را چه می‌نامد؟

قرآن کریم، قوانین ماکم بر تداوم و تضییع جوامع و امتهای مختلف را «سنتهای الهی» می‌نامد.

۹- کریم از فرهنگهای مختلف و امتهای گذشته چگونه یاد می‌کند؟

قرآن کریم به فرهنگهای مختلف و امتهای گذشته اشاره می‌کند و رفتار و فرهنگ گذشتگان را مورد ارزیابی انتقادی قرار می‌دهد؛ رفتار عاقلانه شان را تأیید می‌کند و از رفتار جاهلانه و سفیهانه ی آنها انتقاد می‌کند.

۱۰- قرآن کریم جامعه ی آرمانی را چگونه معرفی می‌کند؟

آن را جامعه ای معرفی می‌کند که در آن به عدالت و قسط رفتار می‌شود. جامعه ی آرمانی قرآن، فرهنگ حق دارد و در آن به کسی ظلم نمی‌شود و در برابر ظلم دیگران مقاومت می‌شود. این جامعه، قصد ظلم به دیگر جوامع را ندارد اما ظلم دیگران را هم نمی‌پذیرد، به علاوه، تا آنجا که بتواند به ستمدیدگان و مستضعفان جهان یاری می‌دهد.

۱۱- جاهای خالی را با عبارات صحیح کامل کنید؟

قرآن هم ..... و ..... را از ابزارهای علم اجتماعی میداند و هم از ..... به عنوان دو ابزار علمی دیگر یاد می‌کند و از همگان می‌خواهد که از این ابزارها برای علم آموزی و شناخت مقایق و وقایع اجتماعی و تاریخی استفاده کنند. در عین حال، کسانی را که شناخت علمی را به شناخت ..... محدود می‌کنند، مورد نکوهش قرار می‌دهد. (حس و تجربه) (عقل و وحی) (حسی و تجربی)

۱۲- چند نفر از متفکران مسلمان که در حوزه ی علوم اجتماعی، آثار مهمی از خود به جا گذاشته اند نام ببرید.

فارابی، ابوریحان بیرونی و ابن فلدون از جمله ی اندیشمندان هستند که در حوزه ی علوم اجتماعی، آثار مهمی از خود به جا گذاشته اند.

۱۳- فارابی علم اجتماعی را چه می‌نامد؟

فارابی علم اجتماعی را زیرمجموعه ی علوم انسانی میدانسته و آن را «علم مدنی» نامیده است.

۱۴- فارابی جوامع مختلف را بر چه اساسی تقسیم بندی نموده است؟

او با توجه به جوامع زمان خود و جوامع گذشته و همچنین با استدلال عقلی، جوامع مختلف را بر اساس نوع علم، اندیشه، فرهنگ و رفتاری که دارند، به انواعی تقسیم کرده است.

۱۵- منظور فارابی از مدینه جاهله و مدینه فاضله چیست؟

فارابی جوامعی را که از علوم عقلی بی بهره اند، مدینه ی جاهله نامیده است. در جوامع جاهله علم ابزاری می‌تواند وجود داشته باشد اما علمی که از ارزشها، آرمانها و حقیقت زندگی سفتن بگوید، وجود ندارد.

فارابی جامعه ای را که بر محور علم سازمان یافته باشد، مدینه ی فاضله می‌نامد. علم در مدینه ی فاضله، به علم تجربی محدود نمی‌شود و علوم عقلی و میانی را نیز دربر می‌گیرد.

۱۶- جامعه ی آرمانی مورد نظر فارابی چیست؟ مدینه ی فاضله، جامعه ی آرمانی مورد نظر اوست.

۱۷- جای خالی را با عبارات صحیح کامل کنید؟ www.Heyvagroup.com

..... و ..... در نظریه ی فارابی، جوامعی هستند که در نتیجه ی انحراف از مدینه ی فاضله، شکل گرفته اند.

(مدینه ی فاسقه و مدینه ی ضاله)

طراح: محمد سوری دسردس جامعه‌شناسی دبیرستانهای شهرستان رومشگان

۱۸- مدینه ی فاسقه به چه جامعه ای گفته می شود؟

مدینه ی فاسقه جامعه ای است که در اثر انحراف عملی از مدینه ی فاضله به وجود می آید. در مدینه ی فاسقه، با آنکه مردم علوم و میانی و عقلانی را می شناسند، اما از آنها بهره نمی گیرند، یعنی با آنکه مردم مقیقت و عدالت را می شناسند یا امکان شناخت آن را دارند، براساس آن عمل نمی کنند .

۱۹- مدینه ی ضاله به چه جامعه ای گفته می شود؟

مدینه ی ضاله جامعه‌های است که در اثر انحراف نظری از مدینه ی فاضله شکل می گیرد. در مدینه ی ضاله، نظرات علمی پذیرفته شده در مدینه ی فاضله هم تعریف می گردند و آرمانها، ارزشها و امور غیرعقلانی، آرمانها و ارزشهای عقلانی معرفی می شوند.

۲۰- فارابی با نگاه انتقادی جوامع زمان خود را جزء کدام دسته از انواع مدینه می داند؟

پس از ارائه ی این تقسیم بندی، فارابی با نگاه انتقادی به جوامع زمان خود می نگرد و آن جوامع را مدینه های فاسقه یا ضاله می داند.

۲۱- علم مدنی فارابی از کدام ظرفیتهای علوم اجتماعی برخوردار است؟

- ۱) به توصیف و فهم کنش ها و سافتارهای جوامع مختلف می پردازد.
- ۲) به تبیین یعنی علت یابی واقعیت های اجتماعی و بررسی تغییرات و تمولات آنها می پردازد.
- ۳) درباره ی هنجارها، ارزشها و آرمانهای جوامع مختلف، داوری علمی می کند و رویکرد انتقادی به جامعه ی خود و دیگر جوامع دارد.
- ۴) درباره ی هنجارها، نموه ی رفتار و سبک زندگی کنشگران سمن می گوید و بایدها و نبایدهایی برای زندگی اجتماعی تمویز می کند.

۲۲- ابوعلی مسکویه و ابوریحان بیرونی چه کتابهایی را تألیف نموده اند؟ نوع نگاه و روش آنها در تألیف این کتابها بیان کنید.

ابوعلی مسکویه با نگاهی تبیینی کتاب «تجارب الامم» را در هشت جلد تألیف کرد .
ابوریحان بیرونی در کتاب تمقیق ماللهند با روش تجربی و تفهومی، فرهنگ جامعه ی هند را توصیف کرد و با استفاده از روش عقلی، به ارزیابی انتقادی این فرهنگ نیز پرداخت.

۲۳- جای خالی را با عبارات صحیح کامل کنید؟

ابن فلدون یکی دیگر از اندیشمندان مسلمان است که با ..... به دنبال شناخت ..... در جامعه بود. او در مطالعات خود به ..... توجه پندانی نداشت و بیشتر از ..... استفاده می کرد و بنابراین از جامعه ی آرمانی سفنی نگفت.

(تأثیرپذیری از قرآن) - (ستهای الهی) - (روش عقلی) - (روش حسی و تجربی)

۲۴- ابن خلدون با استفاده از تجربه تاریخی جوامع پیرامون خود چه چیزی را به عنوان عامل شکل گیری جوامع یاد می کند؟

ابن فلدون با استفاده از تجربه تاریخی جوامع پیرامون خود از عصبیت به عنوان عامل شکل گیری جوامع یاد می کند و این دریافت خود را به همه جوامع تعمیم می دهد.

۲۵- چه تفاوتی بین رویکرد جامعه شناسی ابن خلدون و فارابی وجود دارد؟ رویکرد ابن فلدون، انتقادی نیست و جامعه شناسی او در مقایسه با

جامعه شناسی فارابی مفاظه کارانه است. www.Heyvagroup.com

۲۶- ابن خلدون علم اجتماعی خود را چه می نامد؟ ابن فلدون علم اجتماعی خود را علم عمران می نامد.